ZBORNIK
ZA ŽIVOT I OBIČAJE HRVATSKOGA NARODA
KNJIGA XXXII, 2 UREDNIK DR. D. BORANIĆ 1940 GOD.

DR. BOŽIDAR ŠIROLA

SMOTRE HRVATSKE SELJAČKE KULTURE S OSOBITIM OBZIROM NA NJIHOVO ZNAČENJE ZA NAPREDAK HRVATSKE MUZIKOLOGIJE

ZAGREB 1940
NADBISKUPSKA TISKARA

ZBORNIK
ZA ŽIVOT I OBIČAJE HRVATSKOGA NARODA
KNJIGA XXXII, 2 UREDNIK DR. D. BORANIĆ 1940 GOD.

DR. BOŽIDAR ŠIROLA

SMOTRE HRVATSKE SELJAČKE KULTURE S OSOBITIM OBZIROM NA NJIHOVO ZNAČENJE ZA NAPREDAK HRVATSKE MUZIKOLOGIJE

ZAGREB 1940
NADBISKUPSKA TISKARA

Smotre hrvatske seljačke kulture s osobitim obzirom na njihovo značenje za napredak hrvatske muzikologije

Dr. Božidar Širola

Seljačka Sloga u svome neumornom, predanom i veoma uspješnom radu, da postigne svojim pravilima propisanu svrhu: prosvjetnim i dobrotvornim djelovanjem unaprijediti i širiti seljačku kulturu, počela je priređivati smotre, u kojima su najprije nastupala i otprije već poznata hrvatska seljačka pjevačka društva, a poslije samo ogranci Seljačke Sloge. Oni na tim svojim nastupima izvode u prvom redu starinske hrvatske narodne popijevke i to onako, kako ih je narod dotičnog sela, mjesta, kraja, muzičko-folklornog područja od davnine preuzeo u baštinu od svojih predaka, bez obradbe, bez zborovođe, spontano iz duše; kako ih pjeva u danim životnim prilikama kao jasnu i iskrenu manifestaciju svoga duševnog proživljavanja; kako ih pjeva za sebe i za svoje, zbog sebe i svojih, dok u isti mah nastupa i kao izvađač i kao uživalac trajnih vrednota toga svog zaklada duhovne kulture, što su ga davni pređi stvorili, njegovali, dotjerivali i gotovo na čitavom području hrvatskog muzičkog folklora pomno, savjesno sačuvali sve do današnjih dana. Uz gajenje hrvatske narodne lirike Seljačka Sloga posebno upućuje brojne svoje ogranke po svim krajevima, što ih nastava hrvatski narod, da čuva i staru svoju nošnju i stare plesove, običaje i obrede. Sve je to Seljačka Sloga obuhvatila spretno pod pojmom hrvatske seljačke kulture, dotjerujući ga u sve sitnijim pojedinostima, proširujući od smotre do smotre program svoga rada tako, da zahvaća dalja nova područja cjelokupnog života hrvatskoga seljačkog naroda.

Smotre se priređuju u svim većim mjestima; to su pokrajinske smotre, koje obuhvaćaju manji, ograničeni opseg područja; ogranci Seljačke Sloge dolaze iz bliže okolice, pa se na tim smotrama ogledaju njihovi pjevački zborovi, koji žive u jednakoj ili (po čitavoj glazbenoj strukturi) blizoj, srodnoj tradiciji ne samo u glazbenom sustavu, koji je osnov sve njihove vokalne i instrumentalne glazbe, nego i u ustaljenom načinu predavanja, a da se i ne govori o srodnosti (možda i jače još izraženoj) u ostalim elementima narodne umjetnosti, koji se u vezi s nastupanjem pjevačkih zborova tih ogranaka Seljačke Sloge u takvim prilikama manifestiraju (nošnja, obredi, običaji i sl.).

Samo pjevački zborovi onih ogranaka Seljačke Sloge, koji se u takvim pokrajinskim smotrama istaknu u svakom pogledu, pa mogu najpotpunije prikazati cjelokupnu tradiciju svoga sela a i biti prema tome najvredniji predstavnici ne samo svoga sela, užeg zavičaja, nego i čitavoga kraja, pozivaju se, da dođu na zajedničku veliku smotru, koja se od godine 1935. redovito godimice bar jedanput održava u Zagrebu, najvećma u najbližu nedjelju dana 11. lipnja, kao rođendana braće dra. Antuna i Stjepana Radića.

Da se uzmogne pregledati golem već svršen posao, što je od godine 1935. u tom organiziranju baš velikih smotara hrvatske seljačke kulture (održanih u Zagrebu) izvršen, pokušat ću ovdje najprije dati statistički pregled tih zagrebačkih smotara, a onda ću se osvrnuti letimično, u najvažnijim crtama na uspjehe, koji su time postignuti s obzirom na veoma znatno proširenje ne samo vidokruga i opsega dosadašnjih istraživanja, već i točnijeg poznavanja značajnih osobina pojedinih područja hrvatskog muzičkog folklora; napokon — potaknut zaključkom folklornog odbora Akademije — dodat ću iscrpivi kvestionar, koji će olakotiti podrobno istraživanje hrvatskoga muzičkog folklora proširujući sugestije onih zadataka, što ih je na ovom mjestu već pred toliko desetoljeća sažeto dao dr. Antun Radić u svojoj umno sastavljenoj »Osnovi«.

U Zagrebu je dosad održano u svemu šest smotara. Dok je ona prva, priređena 24. studenoga 1935., nosila naslov »Smotra seljačkih pjevačkih zborova« [jer su doista u njoj nastupila najpače već mnogo prije osnovana hrvatska seljačka pjevačka društva: »Prigorac« (iz Markuševca), »Frankopan« (iz Bukovca), »Napredak« (iz Sunje), »Preporod« (iz Stenjevca), »Svačić« (iz Jasenovca), »Predavec« (iz Rugvice)], to se već druga smotra, održana 7. lipnja 1936. naziva »Seljačka pjevačka smotra«, a počevši od treće smotre, održane 13. lipnja 1938. zovu se sve »smotre hrvatske seljačke kulture« i doista znače »novi preporod hrvatskog naroda . . . Tu su elementi hrvatske duše, u tome je snaga hrvatskoga naroda . . . Ta je snaga velika, jer ima korijen tisuće godina u prošlosti i u velikim prostornim daljinama, a imat će i cvijet u svojoj tisućgodišnjoj daljnjoj budućnosti . . .«, kako je to značajno istaknuo predsjednik dr. Vladko Maček u svojoj izjavi prigodom otvaranja treće smotre. (V. Seljačka Sloga, god. II. 1937., str. 137.)

Ono, što se u tim smotrama hoće i mora prikazati, od smotre do smotre sve se jasnije ocrtava, pa već peta smotra, održana 11. lipnja 1939., nosi rječit i jasan podnaslov »nošnje, pjesme, plesovi, običaji«. Uz suradnju vrsnih stručnjaka (sveuč. prof. dra. Milovana Gavazzija, njegova asistenta Branimira Bratanića, glazbenika Zlatka Špoljara, profesora Ante Martinovića) i uz stalne svoje suradnike u Seljačkoj Slozi predsjednik Seljačke Sloge Rudolf Herceg svraća osobitu pažnju svih ogranaka, koji u velikim zagrebačkim smotrama nastupaju, na čistoću tradicije (nošnje, tekstova, melodija, plesova, običaja, obreda, svirke), pa se doista u tom razmjerno kratkom vremenskom razmaku pokazao golem napredak: u posljednjim je smotrama do u sitnice sasvim uklonjeno sve, što je u život hrvatskog seljaka i u manifestacije toga života uneseno ili se i sad još unosi izvana.

I.

Pregled pojedinih smotara hrvatske seljačke kulture

U I. smotri, priređenoj 10. studenoga 1935., nastupili su ogranci Seljačke Sloge, dotično hrvatska seljačka pjevačka društva ovim redom (broj u zagradi označuje mjesto na priloženoj karti):

1. (115) *Lučko* (kraj Zagreba): a) Kraj ne jaše Janko iz vojnice; b) Since sija med dvemi gorami; c) Devojčica vodu gazi.
2. (110) *Ježdovec* (kraj Stupnika): a) Žuta dunja obrodila; b) Lepa moja gora zelena; c) Gledal jesam preko Save.
3. (142) *Stupnik*: a) Čiča (Ivo), baš je bilo veselo; b) Išel Janko rano j' pred zorjom.
4. (143) *Markuševec* (zagrebačko prigorje): a) Stal se jesam; b) Cin can cvrgudan.

5. (144) *Cernik* (kraj Nove Gradiške): a) Golubice bijela, što si nevesela; b) Tjeraj ovce, djevojčice; lakoj, lakoj, lagano; c) Otale se žarko sunce rađa; d) Lepo ti je rano uraniti.
6. (99) *Bukovec* (zagrebačko prigorje): a) Sadila sam rogoze; b) Protuletje nam dohaja.
7. (145) *Granešina* (zagrebačko prigorje): a) Došli su orači; b) Dobar večer, gospodar (svatovska); c) Otac, mati, sestra, brati (svatovska).
8. (146) *Sv. Klara* (Posavina kraj Zagreba): a) Mala trava, alaj, kopriva; b) dvije harmonizacije hrvatskih skladatelja.
9. (147) *Sunja* (kraj Petrinje): a) Prosci (običaj); b) Kolo; c) Oj, divojko, dušo moja (kolo).
10. (148) *Stenjevec* (kraj Zagreba): a) Jasenčice; b) Išla Dujna žita žet.
11. (149) *Jasenovac* (Posavina): a) Sunce zajde; b) Zaspala djevojka; c) (Mare) oj, mlađa; d) Ja bosilj sijem (kolo); e) Oj djevojko (kolo); f) tri harmonizacije hrvatskih skladatelja.
12. (150) *Čučerje* (zagrebačko prigorje): a) Došel bude Isus k nam; b) Otac, mati, sestra, brati (svatovska); c) Tak su naši stari delali.
13. (151) *Rugvica* (Posavina kraj Dugog Sela): a) Kosi bratec, oj, livadu zelenu; b) dvije harmonizacije hrvatskih skladatelja.

Podaci prema bilješkama dra. Milovana Gavazzija, koji ih je dobrohotno ustupio, pa mu zato toplo zahvaljujem.

U II. smotri, održanoj 7. lipnja 1936., nastupili su samo ogranci Seljačke Sloge i zbor gradišćanskih Hrvata iz Trajštofa u Gradištu u Austriji. Ovdje su ogranci navedeni abecednim redom.

1. (90) *Trajštof* (Gradište u Austriji): a) Nasred sela stoji zelen bor; b) Žena muža za buču prodala; c) Sova sidi na panji (uz ples).
2. (91) *Bač* (Odžaci u Bačkoj): a) Silo sunce, stiglo veče; b) Zora zabili; c) Kolo (uz svirku ogranka Seljačke Sloge iz Sv. Klare).
3. (92) *Banska Selnica* (kraj Vrginmosta): a) Grana javora; b) Iz kamena voda teče.
4. (93) *Baranjsko Petrovo selo:* a) Veselte se, djevojčice (uz ples »pratavac«); b) Kolo (uz gajde); c) Sitne bore (ples).

5. (94) *Bedekovčina* (kraj Zlatara): a) Niže, niže, sončece (žnjačka); b) Lepo nam peva crni kos.
6. (95) *Bistra* (kraj Stubice): a) Tiček nam popeva; b) Lepa moja livada zelena.
7. (96) *Blato* (kraj Zagreba): a) Zbirali kmetići štibricu; b) Lep nam je vrček ograjen.
8. (97) *Budrovci* (kraj Karlovca): a) Grličica grkovala (ivanjska); b) Stal se jesam rano jutro.
9. (98) *Bukevje* (kraj Velike Gorice): a) Oj Gradička, ravno polje; b) Djevojka Mara tri vijenca plela.
10. (99) *Bukovec* (kraj Zagreba): a) Hajdi junak (svatovska), b) Sadila sem rogozek.
11. (100) *Desinec gornji* (kraj Jastrebarskog): a) Ženji, mlada, dokle ti je lad; b) Oko grada trava raste.
12. (101) *Dobrinj* (na otoku Krku): a) Paval je Anu na pir zval; b) Mantinjada (dva sopca); c) Ustala sam se; d) Verec (tanac sa sopilama); e) Ostala je prazna čaša; f) Marice divojko; g) Mi hvalimo; h) Vrbniče nad morem; i) Dobrinj je bili grad.
13. (103) *Đurđin* (kraj Subotice): Momačko kolo.
14. (102) *Dvorišće dolnje* (kraj Dugoga sela): a) Kroz to selo; b) Oj djevojko, djevojčice.
15. (104) *Garešnica:* a) Pjevaj mi, sokole; b) Za onom gorom zelenom.
16. (105) *Habjanovci* (kraj Valpova): a) Izgubio momak prsten (svatovska); b) Tiha noći, pala tama; c) Šivanje vijenca (običaj); d) Kolo.
17. (106) *Hrašće* (kraj Vel. Gorice): a) Zvezdice danice; b) Kolo.
18. (107) *Ivankovo* (kraj Vinkovaca): a) Po livadi pala kiša rosulja; b) Škripi đeram; c) Lola je lola; d) Kolo.
19. (108) *Izimje* (kraj Karlovca): a) Grlica je grkovala (ivanjska); b) Izvor voda izvirala; c) Hajde, curo, u kolo (ples).
20. (109) *Jamarica* (kraj Novske): a) Zasjalo nebo zvijezdama; b) Kolo (uz pjevanje).
21. (110) *Ježdovec* (kraj Zagreba): a) Mesečina svu nedeju dana; b) Moja mala livada košta deset hiljada; c) Oženi se sivi komar (ples).
22. (111) *Kerestinec* (kraj Samobora): a) Žetelačka; b) Izniknulo drvčece.

23. (112) *Kobaš* (kraj Slavonskog Broda): a) Peljah konja kraj zelena luga; b) Hajde, Kato; hajde zlato; c) Kolo (uz pjevanje).
24. (113) *Kupinečki Kraljevec* (kraj Pisarovine): a) Jurjevska (uz gusle); b) Svatovska; c) Drmeš.
25. (114) *Lomnica dolnja* (kraj Velike Gorice): a) Oj jabuka zelenika; b) Svatovsko kolo.
26. (115) *Lučko* (kraj Zagreba): a) Prođem gorom; b) Žarko sunce odskočilo; c) Svatoska (s plesom).
27. (116) *Lukavec gornji* (kraj Velike Gorice): a) Zasadil Jezuš vinograd; b) Tri su dekle kolo zaigrale.
28. (117) *Mahovo* (kraj Siska): a) Dve su druge skupa drugovale; b) Leti mi, lado, siva čelica (petrovski krijes s plesom).
29. (118) *Mičevec* (kraj Velike Gorice): a) Oj djevojko, da si moja; b) Do te, polje, oral bude.
30. (119) *Odra* (kraj Zagreba): a) Oj proljeće, moje krasno cvijeće; b) Lijepo ti je rano uraniti.
31. (120) *Orle-Vrbova* (kraj Velike Gorice): a) Je li to crna pura; b) Lepa moja gora zelena; c) Srpanj ide po livadi.
32. (121) *Ovčarevo* (kraj Travnika): a) Urodila sitna kiša; b) Listaj, goro (svatovska); c) Slavuj pjeva (kopačka); d) Kolo.
33. (122) *Petkov brijeg* (kraj Samobora): a) Išla Anka u šumu; b) Svanulo je sunašce; c) Pjevaj mi, pjevaj, majčice.
34. (123) *Pokupje* (kraj Karlovca): a) Djevojka junaku prsten povratila; b) Kupo, vodo.
35. (124) *Posavski Bregi* (kraj Dugoga sela): a) Oj djevojko Maro; b) Krente kolo, snaše i djevojke; c) Dučec (ples); d) Drmeš (ples); e) Cigančica (ples); f) Staro sito (ples).
36. (125) *Prečec-Tedrovec* (kraj Dugoga sela): Lepi Juro kres nalaže (s plesom).
37. (126) *Prelošćica* (kraj Siska): a) Oj divojko pisanoga veza; b) Devojčica pređu prede; c) Kad sam išo iz Banata.
38. (127) *Prodin dol* (kraj Jastrebarskoga): a) Lepe moje rožice; b) Već ne morem tajiti, kakvi mi je zet.
39. (128) *Rečica* (kraj Karlovca): a) Ej tiho pliva žitarica lađa; b) Jednu večer večerala.
40. (129) *Rijeka Plešivička* (kraj Jastrebarskoga): a) Kupala se Barbara djevojka; b) Na livadi pod javorom voda izvire.

41. (130) *Stubica gornja* (Hrvatsko Zagorje): a) Svatovska; b) Poslali su nam gospoda medveda iz grada.
42. (131) *Sveta Marija* (Međimurje): a) Lepi moji povezači; b) Svaka kita vehne; c) Pojela mi nevestica prvi večerek.
43. (132) *Šarampov dolnji* (kraj Čazme): a) Sejali smo lenek (ivanjska); b) Sveti Juro kres nalaže (jurjevska); c) Oj djevoko.
44. (133) *Šebešić* (kraj Subotice): Kolo (uz tambure).
45. (134) *Šišljavić* (kraj Karlovca): a) Došle su nam ivančice; b) Dobar večer tomu domu (običaj).
46. (135) *Tavankut* (kraj Subotice): Kolo (uz tambure).
47. (136) *Tiborjanci-Gat-Veliškovci* (kraj Valpova): a) Zeleni se livada; b) S onu stranu Karašice; c) Kolo (uz dvojnice).
48. (137) *Velika Švarča* (Karlovac): a) Oj Korano; b) Hajd idemo, jagodo.
49. (138) *Vuka* (kraj Đakova): a) Tri djevojke žito žele; b) Nadžinja se momak i djevoka; c) Kolo.
50. (139) *Vukšinec* (kraj Bjelovara): a) Cviće mi polje pokrilo; b) Tak su bile dvije drugarice.
51. (140) *Zamršje* (kraj Karlovca): a) Djevojka je išla za goru zelenu; b) S onu stranu šume male; c) Lepo ti je rano uraniti.
52. (141) *Žirčica-Ljubljanica* (kraj Siska): a) Pevec peva, zoru zazivleva; b) Suzno oko, što si zaplakalo; c) Kolo.

U popisu druge smotre nisu navedene one popijevke, što su ih eventualno pojedini ogranci pjevali, ako su to bile gradske, dotično tuđe unesene u hrvatski glazbeni folklor.

V. Seljačka Sloga, god. I., br. 7, str. 149—151. (Prvi stihovi popjevaka navode se prema tome časopisu i mojim bilješkama.)

U III. smotri, koja se je održala 13. lipnja 1937., nastupili su ogranci Seljačke Sloge ovim redom:

1. (28) *Jesenje* (kraj Krapine): a) Marija si je sela; b) Junak divojku vodil.
2. (35) *Kalinovac* (kraj Đurđevca): a) Sadila sam bora; b) Lova drži Jozo generale (kolo).
3. (64) *Gradna* (kraj Samobora): a) Tičica popeva vu javorku gradu (svatovska); b) Rasla mi pisana trava.

4. (69) *Lukov dol* (kraj Vrbovskoga): Kresovanje, ivanjski običaj s popijevkama: a) Bog daj dobro večer; b) Izrasla je šipak ruža.
5. (70) *Milna* (na otoku Braču): a) Bore moj zeleni; b) Sve sam istrgla crne oči moje.
6. (71) *Vodice* (kraj Šibenika): a) Divojka je ružu zalivala; b) Vodičko kolo.
7. (72) *Guča gora* (kraj Travnika): a) »Pleti kolo« bez pjevanja; b) Mimički ples bez pjevanja.
8. (73) *Brođanci* (kraj Valpova): a) Tri djevojke žito žele (žetelačka); b) Ajde, Maro, večerati (svatovska).
9. (74) *Zabrđe* (kraj Bjelovara): a) Titrale se tri djevojke; b) Izišel je svetli mesec (kolo s dudama).
10. (75) *Slana* (kraj Petrinje): a) Oj Bojana, zelena livada (žetelačka); b) Baba deda za tikvu prodala (kolo).
11. (76) *Šandrovac* (kraj Bjelovara): a) Doletel je sivi sokol; b) Đurđari (običaj).
12. (33) *Cazin* (Bosanska Krajina): a) Svati vode dunderu; b) Izvir voda izvirala.
13. (38) *Jezero* (kraj Velike Gorice): a) Stal se jesem rano jutro; b) Posavski drmeš (ples); c) Dučec (ples).
14. (77) *Torjanci* (u Baranji): Zaspa, zadrima mila jedina.
15. (78) *Kotoriba* (kraj Preloga): a) Stanite se gori, stari starešina (svatovska); b) Turki robe zelenu dubravu (kolo).
16. (79) *Dolnja Kupčina* (kraj Pisarovine): a) Jedno dete malo; b) Samica (svatovska).
17. (32) *Špišić-Bukovica* (kraj Virovitice): a) Lado, lado (ivanjsko kolo); b) Ja posadih vitu jelu; c) Lepo peva prepelica (žetelačko kolo).
18. (80) *Jankovići* (kraj Travnika): a) Lipa kola, lipa razgovora; b) Kolo (uz tamburu samicu); c) Vezak vezla Ljubica djevojka (veziljska uz đerđef).
19. (81) *Preko* (na otoku Ugljanu): a) Mili Bože, nesretna sam bila (žensko kolo »na tkanice«); b) Pitaju me iz kojeg sam sela (kolo).
20. (82) *Vrlika* (kraj Sinja): a) Ajmo, seko, uraniti (kolo); b) Mi smo, seko, skupa vojevale (kolo).

21. (83) *Derventa* (u Bosni, okolica): a) Okladi se danica; b) Prelo sjedi na našoj meraji (uz zurle); c) Majka Maru kroz tri gore zvala; d) Koliko je odavde do Broda; e) S mista (kolo).
22. (84) *Gornja Rijeka* (kraj Novoga Marofa): a) Došli su troji godi (duhovska); b) Staro sito (muško kolo).
23. (85) *Podevčevo* (kod Novoga Marofa): Bog pomagaj, lijepo lado (ivanjska).
24. (86) *Vetovo* (kot. Požega): a) Vinci (dio svadbenog običaja sa tri popijevke); b) Slavonsko kolo (uz gajde).
25. (87) *Mala Švarča* (kraj Karlovca): Duge njive u 've gospodinje (žetelačka).
26. (42) *Rokovci* (kot. Vinkovci): a) Kuma dvori gizdava djevojka (svatovska); b) Dvonoga (kolo uz gajde).
27. (88) *Obrezine-Šćitarjevo* (kot. Velika Gorica): a) Lepe ti su dolenske divojke; b) Rasla trava kraj Zemuna grada; c) Staro sito (ples).
28. (89) *Bijenik-Šestine* (kraj Zagreba): a) Tu budi, Bože, Marija (žetelačka); b) Sijala sem lenek; c) Svirka na pastirskom rogu od drvene kore.

Ovdje nisu navedene popijevke, što su ih neki ogranci dodavali na zahtjev općinstva, a te popijevke su gradske ili unesene iz tuđine.

V. Seljačka Sloga, god. II., br. 6 b, str. 139—142.

U IV. smotri, koja se održala 28. kolovoza 1938., nastupili su ogranci Seljačke Sloge ovim redom:

1. (30) *Komin* (kot. Sv. Ivan Zelina): a) Pomoz' nam, Bože, Marija (žetelačka); b) Sunčece je na zahodu (svatovska).
2. (44) *Ličko Lešće* (kot. Otočac): a) Oj bujado, zelena livado; b) Rozgalica.
3. (45) *Mrzović* (kot. Đakovo): a) Šta se to čuje; b) Ja posija lan (kolo).
4. (46) *Belaj-Poljice* (kot. Vojnić): a) Sveti Ive kris nalaže (ivanjska); b) Samica (svatovska); c) Drmeš (ples).
5. (47) *Siverić* (kot. Drniš): a) Sinoć Ivi majka umirala; b) A ja prođo ispod grede.

6. (40) *Belica* (kot. Čakovec): a) Švel šivala lepa Katalena; b) Da sam ja bil mali; c) Sadili smo bažuljka (svatovsko kolo).
7. (48) *Sarajlije* (na Duvanjskom polju): a) Deder, seko, daj da zapivamo; b) Sjalo mi nebo zvizdama (uz tepsiju); c) Duvno ravno i širine tvoje.
8. (49) *Piškorevci* (kot. Đakovo): a) Djevojka se suncu hvali; b) Ajd na levo (kolo uz gajde).
9. (50) *Lazina* (kot. Karlovac): a) Hranila devojka lava i loboda; b) Grličica grkovala (dio ivanjskog običaja); c) Drmeš (ples).
10. (51) *Brkiševina* (kot. Pisarovina): a) Ori, vole; b) Rasle ruže pol vode (kolo).
11. (52) *Gajić* (kot. Batina u Baranji): a) Pjevala je ptica kos; b) Tri jetrve žito žele; c) Tanac.
12. (53) *Kapela* (kot. Bjelovar): Ladarice (ivanjski običaj) pjevaju popijevku: Dobro jutro, gazda Ivo.
13. (54) *Utiskani* (kot. Bjelovar): a) Lijepo pjeva za lugom djevojka; b) Kozatuš (ples uz dvojnice).
14. (55) *Lozan* (kot. Virovitica): a) Zaigralo divno kolo; b) Kaj, vi dva svata, tuda odite (ivanjsko kolo).
15. (56) *Gundinci* (kot. Županja): a) Tera Janja u goricu ovce; b) Pargara (kolo uz dvojnice i tamburu-samicu).
16. (57) *Trebižat* (kot. Stolac u Hercegovini): a) Resla jela u osoju (božićna); b) Žela moba u zla gospodara (žetelačka).
17. (37) *Kaniža* (kot. Slavonski Brod): a) Katarina žito žela (kolo); b) Dorata (brzo kolo).
18. (29) *Vučani* (kot. Čazma): a) Oj djevojko, gdje s' tuliko rasla; b) Ivo kosi zelenu livadu.
19. (58) *Šimunčevec* (kot. Sv. Ivan Zelina): a) Tri su ptice gorom proletele; b) O Jelena, jabuka zelena.
20. (59) *Ljubunčić* (na Livanjskom polju): a) U javora duge grane; b) Ja uzora lan.
21. (60) *Bratina* (kot. Pisarovina): a) Mladi Ivo šator širi; b) Vuga vugu iz gajuge zvala; c) Lepa zbora, lepa razgovora (svatovska »samica«).
22. (61) *Sunjsko Selišće* (kot. Petrinja): a) Duga dana u zla gospodara (žetelačka); b) Oj jabuko bledolika (kolo).

23. (62) *Sveta Nedelja* (kot. Samobor): a) Stal se jesam rano jutro; b) Potekla je bistra voda.
24. (63) *Dunave* (kod Dubrovnika): a) Urodila u Ive pšenica (žetelečka); b) Potkolo (uz mješnice).
25. (41) *Dubovica* (kot. Ludbreg): a) Sim hoj, o deklica (svatovska); b) Sončece zahađa (svatovska); c) Hajmo, divojke, na pokoj (svatovska).
26. (65) *Dolnja Bebrina* (kot. Slavonski Brod): a) »Za križem« (spasovska); b) Doletješe, dogrmješe ustulunžije (svatovska); c) Graničarsko kolo (uz dvojnice).
27. (66) *Ladanje dolnje* (kot. Ivanec): a) Shajala nam zvezdica (težačka); b) Pismo nam je došlo dole od cesara; c) Staro sito (kolo).
28. (67) *Gornja Letina* (kot. Petrinja): a) Mili Bože, čuda velikoga; b) Pijeto pjeva, zora rudi; c) Aj idemo, da idemo (kolo).
29. (68) *Mala Mlaka* (kot. Velika Gorica): a) Ovo se klanja zeleni Juraj (jurjevska); b) Igramo kolo svatovo (svatovska).
30. (36) *Dolnji Čehi* (kraj Zagreba): a) Žena muža za tikvu prodala; b) Četvrtak, petak, subota (svatovska).

V. Seljačka Sloga, god. III. br. 9, str. 257—260.

Na V. smotri, koja se održala 11. lipnja 1939., nastupili su ogranci Seljačke Sloge ovim redom:

1. (1) *Lučelnica* (Pokuplje kod Pisarovine): a) Lepa moja livada zelena; b) Duga njiva uz luge zelene (uz kolo).
2. (2) *Gotalovo* (onkraj Drave kod Koprivnice): a) Sonce se je z mesecom ženilo; b) Turski konji govorili (kolo); c) Ivan nam je kres nakuril (ivanjska).
3. (3) *Golubić* (kraj Bihaća u Bosni): a) Lipa Mara ševar žela; b) Nina, nina, ninuška; c) Kolo (bez pjevanja).
4. (4) *Subotica*: a) Momačko kolo; b) Veliko bunjevačko kolo.
5. (5) *Retkovci* (Šokadija kod Vinkovaca): a) Oj, uranile dve devojke mlade; b) Ajd' na levo, ajd' na desno (kolo).
6. (6) *Prelog* (Međimurje): a) Međimurje slavno; b) Sejaj, baba, leneka (ivanjska); c) Tiček leti (kolo).
7. (7) *Pri(hi)ći* (kraj Travnika u Bosni): a) Prion' mobo, jedno kraj drugoga (žetelačka); b) Vlačukajte, češljukajte (pri grebenanju vune); c) Kolo (uz udaranje kašikama).

8. (8) *Zbjegovača* (Moslavina kod Kutine): a) Dvi su druge vjerno drugovale (kolo); b) Oj nevene šestopere (kolo); c) Drmeš (uz dude).

9. (9) *Orubica* (Posavina kod Nove Gradiške): a) Žarko nam je uranilo sunce (svatovska); b) Palo inje na zeleno smilje (kolo »na kat«).

10. (10) *Ljubešćica* (kraj Novoga Marofa u Hrvatskom Zagorju): a) Se su se gore razelenele; b) Žena muža lepo opravljala (kolo).

11. (11) *Rekavica* (kod Banjaluke u Bosni): a) Deder Niko, da mi zapjevamo (»čokanje«); b) Il' pjevajte, il' nam pjesmu dajte (u perušanju); c) Kolo (bez pjevanja).

12. (12) *Žarovnica* (kot. Ivanec u Hrvatskom Zagorju): a) Išla Marija u goru; b) Dobar večer, dobri ljudi (ivanjska); c) Žena muža po strnišću pase.

13. (13) *Duba* (Konavli kod Dubrovnika): Pjesma o konavoskom junaku uz gusle.

14. (14) *Zadubravlje* (Posavina kod Slavonskoga Broda): a) Koja žurba u tom dvoru (svatovska); b) Faljila se faljisava (kolo »cucke«); c) Kolo (uz dvojnice).

15. (15) *Čajdraš* (kod Zenice u Bosni): a) Svu noć ja lučom prisvitli; b) Urodila žuta kruška.

16. (16) *Lug* (Prigorje kod Samobora): a) Sijala sam baršulak (svadbena); b) Trudila se jurjevica mlada (kolo).

17. (17) *Dolnji Vinjani* (na dalmatinsko-hercegovačkoj granici): a) Oj divojko, moje janje malo (uz diple); b) Lipo ti je u mom kolu (kolo); c) Gangavica (ples).

18. (18) *Nartska Struga* (Posavina kod Dugoga sela): a) Sedi vuga nakraj luga; b) Sedi sova na penu (kolo).

19. (19) *Lički Novi-Oštra* (kod Gospića): a) Rozgalica; b) Vinac (dio svadbenog običaja); c) Mišnjača ili Hrvatski (ples uz tamburicu); d) Dobra veče, domaćine (božićna); e) Kolo (bez glazbe).

20. (20) *Draž* (u Baranji): a) S one strane Save vode; b) Kraljice (duhovski običaj).

21. (21) *Vrapče* (u zagrebačkom prigorju): a) Zasajal Jezuš vinograd (kopačka); b) Stoji nam polje široko (žetelačka).

22. (22) *Zlosela* (Kupresko polje u Bosni): a) Akšam pade; b) Težak piva rvajuć se s plugom; c) Kolo (bez pjesme).

23. (23) *Privlaka* (u Šokadiji kod Vinkovaca): a) Sunašce se lugom kralo; b) Sviraj nama velike nevolje (kolo).

24. (24) *Pridvorje* (Konavli kod Dubrovnika): a) Ajmo rijet u ime Boga (svatovska); b) Poskočnica (uz »lijericu«).

25. (25) *Okešinec-Vezišće* (kot. Čazma): a) Ja posejem lanek; b) Drmeš (ples); c) Alaj, Ivo, moj borek zeleni; d) Đipka (ples); e) Staro sito (ples).

26. (26) *Podgrađe* (kod Stubice u Hrvatskom Zagorju): a) Višnja stoji u polju; b) Zraslo nam je jedno drevce.

27. (27) *Podgrađe* (kod Gornjega Vakufa na Vrbasu u Bosni): a) Procvala je za selom jabuka; b) Ovako se ječam sije (kolo).

V. Seljačka Sloga, god. IV., br. 7, str. 205—209.

U VI. smotri, koja se održala 24. rujna 1939., nastupili su ogranci Seljačke Sloge ovim redom:

1. (21) *Vrapče* (u zagrebačkom prigorju): v. V. 21 a) b).

2. (29) *Vučani* (kod Čazme): v. IV. 18 a, b), ali su dodali još c) Đuraj (đurđevski običaj).

3. (30) *Komin* (kod Sv. Ivana Zeline): v. IV. 1 a) b), ali su dodali još c) Igrala se jabuka.

4. (31) *Ludinica* (kod Kutine u Moslavini): a) Ljuba Pavla na zlo nagovara; b) Snubil Ivo Maricu divojku; c) Đipka (ples).

5. (32) *Špišić-Bukovica* (kod Virovitice): v. III. 17 b) c) (iz toga izostavili »Lado, lado«), a dodali c) Kaj vi, dva svata, tuda hodite (kolo).

6. (33) *Cazin* (iz okolice, Bihaćka krajina): a) Hato, zlato, što se ne udaješ; b) U Mehmeda čuda meda; c) O Omere pehembere; d) Mene daju za sarkoša (kolo).

7. (34) *Mala Jazbina* (kod Samobora): a) Lepa ti je livada zelena; b) Golub guče na visokom brigu (kolo).

8. (25) *Okešinec* (kod Čazme): v. V. 25 a) e), no dodali još c) Koprivica malena.

9. (36) *Dolnji Čehi* (kod Zagreba): v. IV. 30 a), no dodali još b) Zbiral je gosponek štibricu; c) Žela je Jana žarku šenicu.

10. (37) *Kaniža* (kod Slavonskoga Broda): v. IV. 17 a) b), no dodali još c) Tri jetrve žito žele.

11. (38) *Jezero* (kod Velike Gorice): v. III. 13 b) c), no dodali još a) Oj djevojka, draga duša moja.
12. (39) *Kupinec* (kod Pisarovine): a) Kresnice (ivanjski običaj); b) Izašla su tri sunašca žarka (samica); c) Ter ga rež'te (svatovska uz svirku).
13. (40) *Belica* (kod Čakovca): v. IV. 6 a) b) c).
14. (18) *Nartska Struga* (Posavina kod Dugoga sela): v. V. 18 a) b), no dodali još c) Golub guče, golubica ne će.
15. (41) *Dubovica* (kod Ludbrega): v. IV. 25 a) b) c).
16. (42) *Rokovci* (kod Vinkovaca): v. III. 26 b), novo pak izveli b) Tri djevojke žito žele; c) Kolo »Kalendara« (uz gajde).
17. (43) *Orešje* (kod Samobora): a) Majka je sinka nagovarala; b) Žuta ptica lepo peva; c) Stoji nam pole široko (žetelačka).

V. Seljačka Sloga, god. IV., br. 10, str. 307—308.

II.

Pregled mjesta, iz kojih su nastupali pjevački zborovi ogranaka Seljačke Sloge (i hrvatskih seljačkih pjevačkih društava)

Da se uzmogne razabrati, koliku je širinu obuhvatio rad Seljačke Sloge u svim krajevima, koje nastavaju Hrvati, prilaže se karta u kojoj su mjesta, iz kojih su dolazili ogranci Seljačke Sloge na smotre, označene brojkama. Broj svih ogranaka, koji su u ovih šest smotara nastupili (a neki od njih u po dvije smotre), iznosi 151.

Donja skrižaljka, koja ujedno služi za bržu orijentaciju u prednjem pregledu svih smotara, sadržava samo mjesto svakog ogranka; arapski broj u zagradi označuje položaj na karti, a rimski broj je redni broj smotre, u kojoj je taj ogranak nastupio.

Bač (91), II.
Banska Selnica (92), II.
Baranjsko Petrovo selo (93), II.
Bedekovčina (94), II.
Belaj-Poljice (46), IV.
Belica (49), IV., VI.
Bijenik (89), III.
Bistra (95), II.
Blato (96), II.
Bratina (60), II.
Brkiševina (51), IV.
Brođanci (73), III.

Budrovci (97), II.
Bukevje (98), II.
Bukovec (99), I., II.

Cazin (33), III., VI.
Cernik (144), I.

Čajdraš (15), V.
Čučerje (150), I.

Derventa (83), III.
Desinec gor. (100), II.

Dobrinj (101), II.
Dolnja Bebrina (65), IV.
Dolnja Kupčina (79), III.
Dolnje Ladanje (66), IV.
Dolnji Čehi (36), IV., VI.
Dolnji Vinjani (17), V.
Draž (20), V.
Duba (13), V.
Dubovica (41), IV., VI.
Dunave (63), IV.
Dvorišće dol. (102), II.

Đurđin (~~104~~ 103), II.

Gajić (52), IV.
Garešnica (104), II.
Golubić (3), V.
Gornja Letina (67), IV.
Gornja Rijeka (84), III.
Gotalovo (2), V.
Gradna (64), III.
Granešina (145), I.
Guča Gora (72), III.
Gundinci (56), IV.

Habjanovci (105), II.
Hrašće (106), II.

Ivankovo (107), II.
Izimje (108), II.

Jamarica (109), II.
Jankovići (80), III.
Jasenovac (149), I.
Jesenje (28), III.
Jezero (38), III., VI.
Ježdovec (110), I., II.

Kalinovac (35), III.
Kaniža (37), IV., VI.
Kapela (53), IV.
Kerestinec (111), II.
Kobaš (112), II.
Komin (30), IV., VI.
Kotoriba (78), III.
Kupinec (39), VI.

Kupin. Kraljevec (113), II.
Lazina (50), IV.
Lički Novi (19), V.
Ličko Lešće (44), IV.
Lomnica dol. (114), II.
Lozan (55), IV.
Lučelnica (1), V.
Lučko (115), I., II.
Ludinica (31), VI.
Lukavec gor. (116), II.
Lukov dol (69), III.

Ljubešćica (10), V.
Ljubunčić (59), IV.

Mahovo (117), II.
Mala Jazbina (34), VI.
Mala Mlaka (68), IV.
Mala Švarča (87), III.
Markuševec (143), I.
Mičevec (118), II.
Milna (70), III.
Mrzović (45), IV.

Nartska Struga (18), V., VI.

Obrezine (88), III.
Odra (119), II.
Okešinec (25), V.
Orešje (43), VI.
Orle-Vrbova (120), II.
Orubica (9), V.
Oštra (19), V.
Ovčarevo (121), II.

Petkov brijeg (122), II.
Piškorevci (49), IV.
Podevčevo (85), III.
Podgrađe [zagor.] (26), V.
Podgrađe [bosan.] (27), V.
Pokupje (123), II.
Posavski Bregi (124), II.
Prečec-Tedrovec (125), II.
Preko (81), III.
Prelog (6), V.
Prelošćica (126), II.
Pridvorje (24), V.

Jedno od najvažnijih pitanja hrvatske muzikologije svakako je pitanje o razgraničenju pojedinih područja hrvatskoga glazbenog folklora. Područjem hrvatskoga glazbenog folklora označuje se kraj užega ili šireg opsega (na pr. područje t. zv. istarske ljestvice), u kojemu se vokalnim i instrumentalnim pa i u vokalno-instumentalnim melodijama javljaju jednake ili srodne značajke melopoičke, ritmičke, tonalne i arhitektonske. Da je priređivanjem smotara hrvatske seljačke kulture rješavanje ovoga veoma važnog pitanja znatno unapređeno, na to sam upozorio dalje, u općenitom osvrtu na značaj i zamašaj tih priredaba za hrvatsku muzikologiju. Ovdje želim posebno istaknuti, da će se postepenom rješavanju toga pitanja pristupati toliko pouzdanije, koliko će u daljim velikim zagrebačkim, a i u manjim pokrajinskim smotrama nastupiti više pjevačkih zborova ogranaka Seljačke Sloge i iz onih krajeva, odakle

Legenda

1. Lučelnica, 2. Gotalovo, 3. Golubić, 4. Subotica, 5. Retkovci, 6. Prelog, 7. Pri-(hi)ći, 8. Zbjegovača, 9. Orubica, 10. Ljubešćica, 11. Rekavica, 12. Žarovnica, 13. Duba, 14. Zadubravlje, 15. Čajdraš, 16. Lug, 17. Dolnji Vinjani, 18. Nartska Struga, 19. Lički Novi, 20. Draž, 21. Vrapče, 22. Zlosela, 23. Privlaka, 24. Pridvorje, 25. Okešinec, 26. Podgrađe (Stubica), 27. Podgrađe (Gor. Vakuf), 28. Jesenje, 29. Vučani, 30. Komin, 31. Ludinica, 32. Špišić-Bukovica, 33. Cazin, 34. Mala Jazbina, 35. Kalinovac, 36. Dolnji Čehi, 37. Kaniža, 38. Jezero, 39. Kupinec, 40. Belica, 41. Dubovica, 42. Rokovci, 43. Orešje, 44. Ličko Lešće, 45. Mrzović, 46. Belaj-Poljice, 47. Siverić, 48. Sarajlije, 49. Piškorevci, 50. Lazina, 51. Brkiševina, 52. Gajić, 53. Kapela, 54. Utiskani, 55. Lozan, 56. Gundinci, 57. Trebižat, 58. Šimunčevec, 59. Ljubunčić, 60. Bratina, 61. Sunjsko Selišće, 62. Sveta Nedelja, 63. Dunave, 64. Gradna, 65. Dolnja Bebrina, 66. Ladanje dolnje, 67. Gornja Letina, 68. Mala Mlaka, 69. Lukov dol, 70. Milna, 71. Vodice, 72. Guča Gora, 73. Brođanci, 74. Zabrđe, 75. Slana, 76. Šandrovac, 77. Torjanci, 78. Kotoriba, 79. Dolnja Kupčina, 80. Jankovići, 81. Preko, 82. Vrlika, 83. Derventa, 84. Gornja Rijeka, 85. Podevčevo, 86. Vetovo, 87. Mala Švarča, 88. Obrezine-Šćitarjevo, 89. Bijenik-Šestine, 90. Trajštof, 91. Bač, 92. Banska Selnica, 93. Baranjsko Petrovo Selo, 94. Bedekovčina, 95. Bistra, 96. Blato, 97. Budrovci, 98. Bukevje, 99. Bukovec, 100. Desinec gor., 101. Dobrinj, 102. Dvorišće dol., 103. Đurđin, 104. Garešnica, 105. Habjanovci, 106. Hrašće, 107. Ivankovo, 108. Izimje, 109. Jamarica, 110. Ježdovec, 111. Kerestinec, 112. Kobaš, 113. Kupinečki Kraljevec, 114. Lomnica dol., 115. Lučko, 116. Lukavec, 117. Mahovo, 118. Mičevec, 119. Odra, 120. Orle-Vrbova. 121. Ovčarevo, 122. Petkov brijeg, 123. Pokupje, 124. Posav. Bregi, 125. Prečec-Tedrovec, 126. Prelošćica, 127. Prodin dol, 128. Rečica, 129. Rijeka Plešivička, 130. Stubica gor., 131. Sv. Marija, 132. Šarampov dol., 133. Šebešić, 134. Šišljavić, 135. Tavankut, 136. Tiborjanci-Gat-Veliškovci, 137. Vel. Švarča, 138. Vuka, 139. Vukšinec, 140. Zamršje, 141. Žirčica-Ljubljanica, 142. Stupnik, 143. Markuševec, 144. Cernik, 145. Granešina, 146. Sv. Klara, 147. Sunja, 148. Stenjevec, 149. Jasenovac, 150. Čučerje, 151. Rugvica.

Nacrtali stud. tehn. Miljenko Pfaff i Jurica Weinert

Raspored mjesta, iz kojih su ogranci Seljačke Sloge nastupili u zagrebačkim smotrama hrvatske seljačke kulture.

dosad još nisu takvi zborovi nastupali. Tu će Seljačka Sloga svojim daljim sistematskim radom znatno unaprijediti istraživalački rad hrvatskih muzikologa, a praznina, što ih još priložena karta pokazuje, nestat će napokon sasvim.

Bilo bi neoprezno sada već pokušati gornja imena mjesta ređati po njihovoj pripadnosti pojedinom području hrvatskoga glazbenog folklora, kako je to u nekoliko navrata učinjeno prema Kubinoj shematskoj razdiobi, na što poslije upozorujem točnije. Možda će prvu orijentaciju za to dati ređanje svih mjesta prema dijalektičkoj pripadnosti pjevanih tekstova (uz upozoravanje na osobine i značajke lokalnoga govora). Taj ću posao izvršiti kasnije, dok se — u daljim smotrama hrvatske seljačke kulture — sabere više građe, a morat će se odmah zamoliti i pomoć najistaknutijih stručnjaka, dijalektologa; oni moraju svratiti posebnu pažnju pitanju o odnosu govorne melodike prema pjevnoj melodici svakoga hrvatskog dijalekta (i njihovih ogranaka istaknutih posebnim osobinama i značajkama lokalnih govora).

III.

Pregled izvedenih popjevaka, običaja, obreda i plesova po sadržini

U tim je velikim smotrama nastupio prema tome 151 ogranak Seljačke Sloge. Broj izvedenih djela hrvatskog muzičkog folklora iznosi u svemu 387 i to: lirskih popjevaka otpjevano je 209, epska (junačka) popijevka izvedena je 1, svirka sama 1, obrednih popjevaka pjevalo se 67, izvedenih obreda i običaja (ili dijelova njihovih) bilo je 12, plesalo se u svemu 97 plesova (što bez pratnje, što uz pjevanje, što uz svirku, ev. uz pjevanje i svirku).

Jasno je i potpuno razumljivo, da lirika zauzima najodličnije mjesto: ona je najraznovrsniji i najbogatiji dio hrvatskoga muzičkog folklora. Njezin je pravi oblik popijevka, t. j. pjevana pjesma; njezin tekst sam (upravo pjesma) samo joj je dio, tako je i njezina melodija (napjev) samo dio njezin. Niti čitani (recitirani) tekst sam, niti sama melodija, izvedena zviždanjem ili svirkom na bilo kakvom instrumentu, ne ostavlja skladan dojam cjeline; ta se razbira tek onda, kad se pjesma pjeva, kad se izvodi kao popijevka. Usprkos tome, što je osnovna arhitektonska shema takve popijevke zapravo litanijski niz jednakih melodijskih kitica vazda s novim

tekstom, pokazuje oblik hrvatske narodne popijevke veliku raznolikost metrijsku, ritmijsku i melodijsku. A pogotovu u odabiranju motiva pričanja, u kojemu se otkrivaju sve životne radosti i boli, sva osjećanja, vjerovanja, da čitavo životno naziranje. I — za čudo je, da se na to dosad nije svraćala veća pažnja — o toj lirskoj narodnoj poeziji može se najmanje saznati iz većine dosad štampanih zbornika hrvatskih narodnih pjesama: oni najvećma bilježe epske (junačke) pjesme. Već dosad otpjevane lirske popijevke na velikim zagrebačkim smotrama Seljačke Sloge daju zapisane (od III. smotre nadalje štampaju se tekstovi otpjevanih popjevaka u glasilu »Seljačkoj Slozi«, vidi god. II. br. 6 b, god. III. br. 9, god. IV. br. 7 i br. 10) čitav lijepi zbornik hrvatske narodne lirike, toliko zanimljiviji (i vredniji za studij), što su sve popijevke zapisane točno onako, kako su ih pojedini ogranci doista izgovarali pjevajući.

Onih 209 *lirskih popjevaka* izvedoše ovi pjevački zborovi ogranaka Seljačke Sloge (rimska brojka označuje smotru, na kojoj je pjevački zbor nastupio, a arapska brojka u zagradi označuje broj izvedenih lirskih popjevaka):

Lučko I (3), Ježdovec I (3), Stupnik I (3), Markuševec I (3), Cernik I (4), Bukovec I (2), Granešina I (1), Sv. Klara I (1), Sunja I (1), Stenjevec I (2), Jasenovac I (3), Čučerje I (2), Rugvica I (1), Trajštof II (2), Bąč II (2), Banska Selnica II (2), Bedekovčina II (1), Bistra II (2), Blato II (2), Budrovci II (1), Bukovje II (2), Bukovec II (2), Desinec gor. II (2), Dobrinj II (7), Dvorišće dol. II (2), Garešnica II (2), Hrašće II (1), Ivankovo II (3), Izimje II (1), Jamarica II (1), Ježdovec II (2), Kerestinec II (1), Kobaš II (2), Lomnica dol. II (1), Lučko II (2), Lukavec gornji II (2), Mahovo II (2), Mičevec II (2), Odra II (2), Orle-Vrbova II (3), Ovčarevo II (1), Petkov brijeg II (3), Pokupje II (2), Posavski Bregi II (2), Prelošćica II (3), Prodin dol II (2), Rečica II (2), Rijeka Plešivička II (2), Stubica gornja II (1), Sveta Marija II (2), Šarampov dolnji II (1), Šišljavić II (1), Tiborjanci-Gat-Veliškovci II (2), Velika Švarča II (2), Vuka II (2), Vukšinec II (2), Zamršje II (3), Žirčica-Ljubljanica II (2), Jesenje III (2), Kalinovac III (1), Gradna III (1), Milna III (2), Vodice III (1), Zabrđe III (1), Šandrovac III (1), Cazin III (2), Jezero III (1), Torjanci III (1), Dolnja Kupčina III (1), Špišić-Bukovica III (1), Jankovići III (1), Derventa III (4) [jedna popijevka uz svirku na zurlama], Obrezine-Šćitarjevo III (2), Bijenik-Šestine III (1), Ličko Lešće IV (2), Mrzović IV (1), Belica IV (2) [i ponovno iste popijevek na VI], Sajilije IV (2), Piškorevci IV (1), Lazina IV (1), Brkiševina IV (1), Gajić IV (2), Utiskani IV (1), Lozan IV (1), Gundinci IV (1), Vučani IV (2), Šimunčevec IV (2), Ljubunčić IV (2), Bratina IV (2), Sveta Nedelja IV (2), Ladanje dol. IV (1), Gornja Letina IV (2), Dolnji Čehi IV (1), Lučelnica V (1), Gotalovo V (1), Golubić V (2), Retkovci V (1), Prelog V (1), Ljubešćica V (1), Žarovnica V (2), Čajdraš V (2), Dolnji Vinjani V (1, uz diple), Nartska Struga V (1) i VI (1), Lički Novi-Oštra V (1), Draž V (1), Zlosela V (2), Privlaka V (1), Okešinec-Vezišće V (2), Podgrađe [Hrv. Zagorje] V (2), Podgrađe [Gor. Vakuf u Bosni] V (1), Ludinica VI (2), Komin VI (1), Cazin VI (3), Mala Jazbina VI (1), Okešinec VI (1), Dolnji Čehi VI (2), Kaniža VI (1), Jezero VI (1), Kupinec VI (1), Rokovci VI (2), Orešje VI (2).

Lijep je broj popjevaka, što se izvode uz razne narodne obrede i običaje (u gornjem su sumarnom broju sve navedene kao obredne); takvih je na svim zagrebačkim smotrama izvedeno 67, i to svatovskih 28, ivanjskih 11, jurjevske 4, spasovska 1, petrovska 1, božićne 2, žetelačkih 15, uz drugi rad 6.

Svatovske popijevke izvodili su pjevački zborovi ovih ogranaka (brojčana oznaka kao gore):

Granešina I (1), Čučerje I (1), Bukovec II (1), Habjanovci II (1), Kupinečki Kraljevec II (1), Lučko II (1), Ovčarevo II (1), Stubica gornja II (1), Gradna III (1), Brođanci III (1), Kotoriba III (1), Dolnja Kupčina III (1), Rokovci III (1) [i opetovano VI (1)], Komin IV (1) [i opetovano VI (1)], Belaj-Poljice IV (1), Belica IV (1) [i opetovano VI (1)], Bratina IV (1), Dubovica IV (3) [i opetovano VI (3)], Dolnja Bebrina IV (1), Mala Mlaka IV (1), Dolnji Čehi IV (1), Orubica V (1), Zadubravje V (1), Lug V (1), Pridvorje V (1), Kupinec VI (1).

Jurjevske popijevke izvodili su pjevački zborovi ovih ogranaka (brojčana oznaka kao gore):

Kupinečki Kraljevec II (1, uz gusle), Prečec-Tedrovec II (1, s plesom), Šarampov dolnji II (1), Mala Mlaka IV (1).

Spasovsku popijevku pjevao je pjevački zbor ogranka: Dolnja Bebrina IV (1).

Ivanjske popijevke pjevali su pjevački zborovi ovih ogranaka (brojčana oznaka kao gore):

Budrovci II (1, ladarice), Izimje II (1), Šarampov dol II (1), Šišljavić II (1), Špišić-Bukovica III (1, uz kolo), Podevčevo III (1), Belaj-Poljice IV (1), Lozan IV (1, uz kolo), Gotalovo V (1), Prelog V (1), Žarovnica V (1).

Petrovsku popijevku pjevao je pjevački zbor ogranka:

Mahovo II (1, kolo uz krijes).

Božične popijevke pjevali su pjevački zborovi ogranaka:

Trebižat IV (1); Lički Novi V (1).

Žetelačke (žnjačke) popijevke pjevali su pjevački zborovi ovih ogranaka (brojčana oznaka kao gore):

Bedekovčina II (1), Kerestinec II (1), Brođanci III (1), Slana III (1), Špišić-Bukovica III (1, uz kolo), Mala Švarča III (1), Bijenik-Šestine III (1), Komin IV (1) [i opetovano VI (1)], Trebižat IV (1), Sunjsko Selišće IV (1), Dunave IV (1), Pri(hi)ći V (1), Vrapče V (1), Orešje VI (1).

Popijevke uz neki rad izveli su pjevački zborovi ovih ogranaka (brojčana oznaka kao gore):

Ovčarevo III (1, kopačka), Jankovići-Ovčarevo III (1, veziljska uz đerđef), Ladanje dolnje IV (1, težačka), Pri(hi)ći V (1, »vlačilje« uz grebenanje vune), Rekavica V (1, u perušanju), Vrapče V (1, kopačka).

No na tim velikim smotrama pojedini ogranci Seljačke Sloge izvedoše neke običaje i obrede (ili bar jedan njihov dio); takvih izvedaba bilo je 12, i to svadbenih 2, jurjevskih 2, ivanjskih 4, i po jedan od običaja: kraljice, šivanje vijenca, uz tepsiju, žetva.

Dio *svadbenog običaja*, kako se vrši u njihovu kraju, izvedoše ogranci:

Vetovo III (1, uz pjevanje 3 za to određenih popjevaka), Lički Novi-Oštra V (1).

Jurjevske običaje izvedoše ogranci:

Šandrovac III (1, tu se zovu »đurđari«), Vučani VI (1, tu se cijeli običaj zove »Đuraj«).

Kraljice je prikazao ogranak:

Draž V (1).

Ivanjske običaje (ili dio njihov) prikazaše ogranci:

Lukov dol III (1, to je kresovanje uz dvije popijevke), Lazina IV (1, dio običaja), Kapela IV (1), Kupinec VI (1, tu se običaj naziva »kresnice«).

Šivanje vijenca prikaza ogranak:

Habjanovci II (1).

Popijevku *»uz tepsiju«* izveo je ogranak:

Sarajlije IV (1).

Dio *žetelačkog običaja* prikazivao je ogranak:

Šišljavić II (1).

Ako su već izvedbe tih obreda i običaja (dotično njihovih dijelova) znatno oživjele nastupanje pjevačkih zborova pojedinih ogranaka Seljačke Sloge na velikim zagrebačkim smotrama, koje znaju dugo potrajati usprkos tome, što se ogranak za ogrankom ređaju u brzom nizu (u tom pogledu je organizacija dosad bila vazda odlično provedena), jer nastupa velik broj takvih ogranaka, to su još mnogo više života, da i vedra poleta i iskrena izraza svoje životne radosti donosili nastupi onih ogranaka Seljačke Sloge, koji su izvodili svoje plesove, kako to čine kod kuće, u svom selu, na običajnom svome plesalištu u hladovini gustih krošnja pred crkvom ili na drugom starinom utvrđenom plesalištu. Svih je plesnih nastupa na zagrebačkim velikim smotrama bilo 97. U pretežnom broju to su razne vrste kola, bilo bez pjevanja i svirke (takvih je bilo 6), bilo uz pjevanje posebnih popjevaka (takvih je bilo 39, od toga 6 kola vezanih uz neke narodne običaje), bilo uz svirku raznih glazbenih instrumenata: gajda, dvojnica, tambura (takvih je bilo 17), dok se za 15 kola ne navodi, da li su izvedena uz pjevanje ili svirku ili bez toga. Osim toga izvedeno je drugih vrsta plesova 20.

Kolo bez pjevanja i bez svirke izveli su ogranci:

Guča Gora III (2, »pletikolo« i mimički ples), Golubić V (1), Rekavica V (1), Lički Novi-Oštra V (1, »ličko kolo«), Zlosela V (1).

Kolo uz pratnju pjevanja (plesači su redovno namah i pjevači) izveli su ovi ogranci:

Jasenovac I (1), Baranjsko Petrovo selo II (2), Izimje II (1), Jamarica II (1), Ježdovec II (1), Kobaš II (1), Kalinovac III (1), Slana III (1), Kotoriba III (1), Preko III (2, žensko »na tkanice«, »novije kolo«), Vrlika III (2), Mrzović IV (1), Brkiševina IV (1), Kaniža IV (2, lagano kolo i »dorata«) [i opetovano VI (2)], Sunjsko Selišće IV (1), Lučelnica V (1), Gotalovo V (1), Retkovci V (1), Prelog V (1), Zbjegovača V (2), Orubica V (1, »na kat«), Ljubešćica V (1, šaljivo), Zadubravje V (1, »cucke« šaljivo), Lug V (1), Dolnji Vinjani V (1, mimičko), Nartska Struga V (1, šaljivo), Privlaka V (1), Podgrađe [Gor. Vakuf u Bosni] V (1), Mala Jazbina VI (1).

Obredna kola uz pjevanje izvedoše ogranci:

Lučko II (1, svatovsko), Mahovo II (1, petrovsko), Špišić-Bukovica III (2, ivanjsko i žetelačko) i VI (1, ivanjsko), Belica III (1, svatovsko).

Kola uz svirku plesali su ovi ogranci:

Bač II (1, uz svirku muzikaša iz Svete Klare), Baranjsko Petrovo Selo II (1), Tavankut II (1, uz tambure), Tiborjanci-Gat-Veliškovci II (1, uz dvojnice), Jankovići III (1, uz samicu-tamburu), Vetovo III (1, »slavonsko« uz gajde), Rokovci III (1, »dvonoga« uz gajde), Piškorevci IV (1, »Ajd' na levo« uz gajde), Utiskani IV (1, »kozatuš« uz dvojnice), Gundinci IV (1, »pargara« uz dvojnice i samicu-tamburu), Dunave IV (1, »potkolo« uz mješnice), Pri(hi)ći V (1, uz udaranje drvenim kašikama), Zadubravje V (1, uz dvojnice), Dolnji Vinjani V (1, uz diple s mijehom), Lički Novi-Oštra V (1, »mišnjača« uz tamburu), Pridvorje V (1, »poskočnica« uz lijericu), Rokovci VI (1, »kalendara« uz gajde).

Kola bez navoda, da li su izvedena uz pratnju kakve svirke, izvedoše ovi ogranci:

Sunja I (2), Đurđin II (1, »momačko«), Habjanovci II (1), Hrašće II (1), Ivankovo II (1), Lomnica dolnja II (1), Ovčarevo II (1), Vuka (1), Žirčica-Ljubljanica II (1), Vodice III (1), Derventa III (1, »s mista« uz zurle?), Subotica V (2, »momačko« i »veliko bunjevačko kolo«), Špišić-Bukovica VI (1), Cazin VI (1).

Razne vrste *plesova* bez posebnog naziva izveli su ogranci: Trajštof II (1, ples uz pjevanje), Dobrinj II (2, »verec« i »mantinjada« [koračnicu] uz sopile), Prečec-Tedrovec II (1, »jurjevsko« uz pjevanje), Posavski Bregi II (1, »cigančicu« [kolo?] bez naznake pratnje), Gajić IV (1, »tanac« bez naznake pratnje).

Drmeš su plesali ogranci:

Kupinečki Kraljevec II (1, uz gusle), Posavski Bregi II (1, bez naznake pratnje), Jezero III (1, »posavski« bez naznake pratnje), Belaj-Poljice IV (1, bez naznake pratnje), Lazina IV (1, bez naznake pratnje), Zbjegovača V (1, uz dude), Okešinec-Vezišće V (1, bez naznake pratnje).

Dučec su plesali ogranci:

Posavski Bregi II (1, bez naznake pratnje), Jezero III (1, bez naznake pratnje) [i opetovano VI (1)].

Staro sito su plesali ogranci:

Posavski Bregi II (1, bez naznake pratnje), Obrezine-Šćitarjevo III (1, bez naznake pratnje), Ladanje dolnje IV (1, bez naznake pratnje), Okešinec-Vezišće V (1, bez naznake pratnje) [i opetovano VI (1)].

Đipku su plesali ogranci:

Okešinec-Vezišće V (1, bez naznake pratnje), Ludinica VI (1, bez naznake pratnje).

Zanimljivo je, da je izvedena u svemu samo jedna junačka pjesma uz gusle, i to od člana ogranka iz Dube [V (1)].

Tako isto je mala pažnja svraćena instrumentalnoj svirci samoj. Samo je ogranak Bijenik-Šestine [III (1)] uvrstio u svoj nastup i svirku na pastirskom rogu, koji se s proljeća načini od kore svježega drveta, dok su njegove grane u mezgi.

IV.

Značenje smotara hrvatske seljačke kulture za istraživanje pojedinih područja hrvatskog muzičkog folklora

Ono, što se najjasnije očituje pri takvom statističkom pregledu svih dosadašnjih velikih zagrebačkih smotara; ono, što dovodi u čudo i manje upućenog stručnjaka, a osobito stranog glazbenika i učenjaka, to je neobična raznolikost glazbenog izražaja, raznolikost tonalnih osnova, iz kojih su sagrađeni ljestvični obrasci hrvatskih narodnih popjevaka u raznim područjima. Jer danas je već neprijeporno utvrđena činjenica, da su pojedini krajevi upravo posebna folklorna područja s obzirom na tonalne karakteristike popjevaka, što su se u njima sačuvale. Na tu su značajnu pojavu upozorivali već prvi istraživači hrvatske narodne popijevke, makar i nesvijesno. Eto već Kuhač, ređajući svoje zapise u veliki zbornik, kuša ljubavne popijevke (to je najopsežniji dio njegova zbornika) svrstati u tri skupine iz novijeg, srednjeg i starog doba. Sam nije nigdje objavio, po kojim je kriterijima određivao starost popjevaka, ali se ipak iz muzičkog teksta i harmonijske obradbe lako razbira, da je tu odlučivalo baš određivanje tonaliteta; Kuhač je u opaskama čak dosta jasno upozorivao na stare crkvene tonalitete. Sasvim izričito govorio je o toj razlici tonaliteta, kao bitnom temelju za čitavo glazbeno poimanje i sav glazbeni izražaj pojedinog kraja hrvatskog muzičkog folklora Ludvik Kuba u svome referatu na internacionalnom kongresu muzikologa u Beču god. 1909. (Einiges über das

istro-dalmatische Volkslied). On je u tom referatu utvrdio, da se u spomenutom dosta dugom (smjer sjeverozapad-jugoistok), ali inače uskom području hrvatskog muzičkog folklora, koji je on poznavao iz autopsije makar i nepotpuno, mogu konstatirati ne samo različne tonalne osobine, koje trajno žive u predaji generacija u neposrednoj blizini, već je na drugom mjestu (Zbornik III. i IV.) upozorio i na to, da se u dalmatinskim primorskim gradićima i manjim mjestima mogu naći u upotrebi u isti mah, kod istih pjevača dva sasvim raznorodna tonalna poimanja: pjevači znaju »kantati« gradske popijevke, ali i »pivati« seoske popijevke. Takav se slučaj može naći i na srednjodalmatinskim otocima: u jelšanskoj kotlini na otoku Hvaru pjeva se »Plač Gospin« u starinskim ljestvičnim obrascima, obilazeći s križonošom u noćnom ophodu šest starinom odabranih crkava i to u noći od Vel. Četvrtka na Vel. Petak, — ali i novije i najnovije narodne popijevke, u kojima se mogu utvrditi čak i znatni tuđinski (mahom talijanski) utjecaji. To prehvatanje dvaju kulturnih slojeva na istom području negdje se već jedva i može konstatirati, ali je zanimljivo, da se takva pojava može opaziti ponegdje i duboko u kajkavskom području: u okolici Zagreba (u prigorju) i usred Hrvatskog Zagorja (Poznanovec) pjevaju se žetelačke popijevke po vrlo starim obrascima (sasvim srodnim t. zv. istarskoj ljestvici), dok su se u isti mah običajne popijevke (lirske, svatovske i sl.) tonalno već sasvim pretočile u suvremeni dur-mol.

No Kuba je svoj prikaz u spomenutom referatu ograničio na konstataciju, da ta razlika u tonalnom poimanju postoji u hrvatskom muzičkom folkloru, pokušao je nekako i poređati te tonalne osobine u progresivni red služeći se svojim poznavanjem razvoja evropske glazbe. Nije bila njegova namjera, da iznađe neke osnove za prosuđivanje razvitka hrvatskog muzičkog folklora, jer je i suviše malo sabrane građe, da se takva evolucija može pouzdano dokumentirati, a i onda, kad bi za poređenje i bilo dosta sabrane građe, još je uvijek pitanje, da li i tu nisu u pradavnini (u tamnim razdobljima ranoga srednjeg vijeka) uz glazbenu baštinu prenesenu iz zakarpatske kolijevke znatni utjecaji izvršeni i tokom migracije od naroda, koji su tu migraciju uzrokovali, onda i od naroda — starosjedilaca u novoj postojbini prvih hrvatskih doseljenika. I kasnija razdoblja razvitka hrvatskog muzičkog folklora ostaju zbog nedostatka pisanih spomenika dugo još tamna. Mnoge bilješke marnih kroničara jasno dokazuju, da je narodna popijevka živa postojala i razvijala se dakako manje ili više hitro; bit će tome raznovrsnih razloga, a ne malen je i u teškom rvanju protiv osmanlijskog vala, koji je od 14. stoljeća sve dalje preplavljivao Balkanski poluotok, pa i u migracijama, koje su zbog toga nastajale. I zato nije čudno, da se narodna glazbena tradicija sačuvala na raznim mjestima u raznim stepenima razvitka. Takvu je počinju fiksirati prvi sabirači hrvatskoga muzičkog folklora naročito u doba hrvatskog preporoda. No oni su tome poslu pristupali s romantičarskom predispozicijom: tražili su sakriveno biserje u golemom zakladu i cijenu njegovu određivali po svome naziranju; tražili su melodije, koje će djelovati ljepotom svoje pjevne linije i živošću svoje osobite ritmike. I za dugo još istraživanje hrvatskoga muzičkog folklora ne postavlja sebi drugih zadataka; zanimljive hrvatske narodne popijevke poslužit će skladateljima, da ih upotrebe kao teme za svoje kompozicije većeg opsega, dok će se drugi zadovoljiti i time, da ih u ukusnoj harmonizaciji ili obradbi učine podesnima i za koncertne izvedbe u velikim muzičkim centrima. No muzikologija ima drugu zadaću: ona traži, nalazi, a onda ispituje i ispoređujući utvrđuje »osobine hrvatske narodne glazbe« (Kuhačev termin), pa utvrdivši ih mora nastojati, da se iznađu izvori i uzroci svih tih osobina, kako bi se konačno moglo utvrditi, što je u hrvatskoj narodnoj vokalnoj i instrumentalnoj glazbi autohtono, što tradicionalno, što je u nju pod stranim utjecajima uneseno, pa se onda sa starijom tradicijom stopilo, a što je ostalo bez takvoga stapanja.

Za sav taj golemi istraživački rad treba izvršiti vazda još neobično veliki sabirački posao. Daleko smo još od toga, da bismo za svako područje hrvatskoga muzičkog folklora imali građu u tolikoj potpunosti sabranu, kako je to na pr. za Međimurje učinjeno u oba Žgančeva zbornika (u izdanju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti). Iako se u tome smislu i dalje radi, a naši melografi nalaze i potpore baš sa strane Akademije, pa se makar i postepeno i polagano ipak već stvaraju novi zbornici hrvatskih narodnih popjevaka pojedinih uže ograničenih područja (na pr. Matetićeva zbirka popjevaka čakavskih Hrvata u Istri, na Kvarnerskim otocima i Hrvatskom Primorju, ili Špoljareva zbirka hrvatskih narodnih popjevaka iz gornje Podravine, upravo iz bliže okolice Virja) — ipak baš tu ima i premalo inicijative, a bez toga osnovnog posla svako je temeljito istraživanje hrvatskoga muzičkog folklora veoma otešćano.

Zato je i u pokrajinskim smotrama, a i u velikim zagrebačkim smotrama hrvatske seljačke kulture stvorena ustanova, koja omogućuje svakome, koji se za hrvatski muzički folklor u svoj njegovoj raznoličnosti zanima i mora zanimati (a to nisu samo muzikolozi, koji tu građu proučavaju i tumače, već i skladatelji i svi oni, koji uče glazbu, da kao izobraženi glazbenici pomažu izgrađivanje umjetničke glazbe, koja će na sebi imati sve formalne značajke prave narodne umjetnosti, a u isti će mah biti duboko i sadržajno proniknuta pravim duhom narodnosti), koja omogućuje svakome, da se temeljito i brzo upozna sa glavnim karakteristikama svakog područja hrvatskoga muzičkog folklora. To je doduše uzgredna zadaća smotara, ali je Seljačka Sloga svijesno promiče uvjerena, da time pridonosi znatan svoj udio u izgrađivanju cjelokupne kulture hrvatskoga naroda.

Rad Seljačke Sloge u organiziranju daljih smotara zacijelo će sve jasnije diferencirati ovo, što je prije izloženo, ne samo zbog toga, što će se time unapređivati međusobno poznavanje pojedinih ogranaka i plemenitom njihovom takmom poticati i njihove kreativne sposobnosti, koje su prije organizacije ogranaka Seljačke Sloge na mnogo mjesta bile već sasvim zapretane; ne samo zbog toga, nego i zato, da se unaprijedi uz ostale grane hrvatske etnologije i hrvatska muzikologija i da se oplodi stvaranje hrvatske narodne umjetničke muzike. I zato je veoma poželjno proširenje djelatnosti Seljačke Sloge i na one krajeve, iz kojih još nisu ogranci nastupali u smotrama, a naročito na one krajeve, koji su za hrvatsku muzikologiju još prilične nepoznanice, jer ili ima vrlo malo (i to nepouzdanih) ili nema uopće nikakvih melografskih zapisa odande. A za direktivu daljeg rada u tome smislu daje već sam pogled na priloženu kartu dovoljno uputa.

Seljačka je Sloga primila već dosad sa raznih strana dobronamjernih sugestija za unapređivanje same organizacije svojih velikih smotara u Zagrebu; ona sama takve sugestije želi, jer želi vidjeti i neposredne uspjehe svoje djelatnosti u razvitku svih grana hrvatske kulture, napose u razvitku svih hrvatskih umjetnosti. Jer umjetnosti, kao najmoćnija manifestacija stvaralačkih sposobnosti nekog naroda, mogu dolično, čak i izvanredno reprezentirati mali hrvatski narod i vrednote njegove kulture u takmi s najvećim narodima svijeta. One se obraćaju neposredno osjećajnom duševnom doživljavanju duše; njihov je govor razumljiv svakome, one su

trajna kulturna tekovina, koja svojim oblikovanjem stvara zorne, svima dohvatne kriterije o svojim vrednotama, a po ovima o vrednotama svih napora, što ih je umjetnik kao istaknuti predstavnik svoga naroda morao i u manje povoljnim prilikama za svoj razvitak uložiti u svoje djelo, da njime stvori novo vrijedno kulturno dobro svoga roda, svoga naroda, svoje zemlje i čovječanstva.

Možda je to neizrečeni zadnji cilj svih nastojanja Seljačke Sloge. I zato će svakome Hrvatu biti na srcu stalni razvitak velikih smotara u Zagrebu; zato će pozdraviti i svako nastojanje Seljačke Sloge, da ona te smotre učini zanimljivijima, poučnijima i bližima poimanju sviju: i onih, koji u smotrama nastupaju, i onih, koji hrpimice dolaze, da slušaju, gledaju, uče, osjete, razumiju i usvoje osnovne izražajne elemente prave narodne kulture. Zato će se zacijelo na daljim smotrama prikazivati sve više običaja i obreda iz raznih krajeva, možda — s vremenom — i prikaz cijele godine narodnih godišnjih običaja, drugi put cjelovit prikaz obiteljskih ili društvenih običaja narodnih. Zato će u daljim smotrama zacijelo i sami ogranci u ponositoj takmi izabrati najbolje i najvještije pjevače i pjevačice, pazit će, da njihovo predavanje bude što dotjeranije u tehničkom pogledu, dakako uz pretpostavku, da se čista tradicija vjerno čuva; obogatit će se prema tome ne samo gledom na sadržaj već i na formalnu ljepotu reprodukcije, jer svaki je ogranak, kad nastupa u smotri, u prvom redu reproducent, koji dolično reprezentira svoje rodno mjesto i svoj kraj i može i moći će te svoje sposobnosti razviti u punoj mjeri onda, kad osjeti, da ga sa slušačima i gledaocima, pred kojima nastupa, vežu sasvim intimne duševne veze, kad im postane sasvim bliz baš kao onda, kad nesvijesno pjeva iz pune duše svoju popijevku, pleše svoj ples uz svirku svojih muzikaša u svom selu, doma kod sebe. Jer je neosporna činjenica — istaknuta na konferenciji zagrebačkih umjetničkih i naučnih institucija u Zagrebu (mjeseca lipnja 1939.) od ravnatelja Muzeja za umjetnost i umjetnički obrt, prof. Vladimira Tkalčića, da se sav čar neposrednog doživljaja svih manifestacija narodne umjetnosti može potpuno osjetiti i ispravno ocijeniti (gonetajući im dubok smisao u životu naroda) samo na mjestu i u krugu, za koji su te manifestacije dio samog života, i u doba, kada se — po tradiciji — imaju izvršivati.

V.

Kako bi se unaprijedile metode hrvatske muzikologije u vezi sa smotrama hrvatske seljačke kulture

Već sam naprijed spomenuo savjesnu brigu Seljačke Sloge, da se svi tekstovi popjevaka izvedenih na smotrama zapišu vjerno onako, kako su ih pjevači pjevajući izgovorali (pa se time sabrala već obilna i veoma vrijedna građa za proučavanje narodnoga pjesništva). Pri tome bi trebalo uposliti i po kojega lingvistu, koji će poznajući dobro pravila fonetike naći načina, da točno označi intonaciju vokala, pregibe, što nastaju zbog naglasaka i duljina njihovih, kao i druge fonetske značajke, koje znaju biti različne čak u mjestima prostorno dosta blizim. Meni je samome upala u oči na samoj V. zagrebačkoj smotri na pr. činjenica, da se u Orubici pri pjevanju još upotrebljava poluvokal u konsonantskim skupinama ispred glasa m, n (na pr. rekъne, jer-ъ-me), kako sam to prije bio utvrdio i pri pjevanju (a ne u običnom govoru) u Novalji na Pagu (v. Zbornik XXXI/2).

Poznato je, da se velika pažnja posvećuje i fotografskom snimanju naročito prigodom smotara u Zagrebu; načinjen je čak i prvi pokušaj filmskoga snimanja. Time se dobiva znatna ikonografska građa, koja izvrsno služi za dokumentiranje etnoloških istraživanja.

Baš tako bi važno bilo — zbog potrebe hrvatske muzikologije — da se organizira fonografsko ili (bolje još) gramofonsko snimanje bar svih popjevaka i svake svirke, što se izvode na velikim smotrama u Zagrebu; a dok se to uzmogne provesti, da se organizira zapisivanje tih popjevaka od što većega broja melografa. Njihovi zapisi bit će veoma dragocjena građa za komparativna istraživanja naročito u slučajevima, kad se ogledaju razne varijante iste popijevke, koja je raširena po većem prostoru (na pr. popijevka »V jutro rano ja se stanem«, ili »Sejale smo lenek«, ili »Izvor voda izvirala«, ili »Lijepo ti je rano uraniti« i dr.).

I upravo zbog toga, da se unaprijedi sabiranje što podrobnijih podataka, što potpunije građe za istraživanje hrvatskoga muzičkog folklora, sastavio sam — na ponuku folklornog odbora Akademije — donju Osnovu, koja sadržava niz pitanja, na koja će uglavnom moći odgovoriti svatko, ako dobro poznaje vokalnu i instrumentalnu narodnu glazbu svoga zavičaja, pa će to i dokumentirati

zapisima tekstova, a morat će eventualno zatražiti pomoć glazbenika, ako sam ne zna melografski posao, da se zapišu i sve melodije popjevaka i svirke.

Ovu sam Osnovu sastavio na temelju iskustva, što sam ga stekao baveći se dulji niz godina proučavanjem hrvatskoga muzičkog folklora, ali sam se u rasporeďaju građe poslužio i kvestionarom, koji je još prije rata, godine 1906. izdao posebni Radni odbor za sabiranje slovenske muzičko-folklorne građe u Ljubljani uz suradnju uglednih slavista dra. K. Štrekelja i dra. M. Murka. (Vidi »Navodila in vprašanja za zbiranje in zapisovanje narodnih pesmi, narodne godbe, narodnih plesov in šeg, ki se nanašajo na to. Ljubljana 1906.«)

VI.

Osnova za sabiranje građe hrvatske narodne glazbe

I. O pjevanju, sviranju, plesanju i o pjevačima, sviračima, plesačima

1. Da li se u selu mnogo i rado pjeva, svira, pleše?

2. Da li u selu zna većina ljudi pjevati, svirati, plesati? Da li je većina nadarena za pjevanje, za svirku, za ples, tako da brzo shvaća i brzo uči bilo pjevanje, bilo svirku dotično ples?

3. Što se drži o onome, koji umije lijepo pjevati, svirati, plesati? Ima li za nj kakav poseban naziv?

4. Ima li u selu mnogo ljudi, koji nemaju pravog razumijevanja za pjevanje, za svirku, za ples? Što drži narod o njima? Ima li za njih kakav poseban naziv?

5. Ima li u selu takvih, koji ne vole pjevanje, svirku, ples; ili im je to odvratno ili čak mrze na te »besposlice«? Zbog čega su takvi? Što drži narod o takvim ljudima i ima li za njih kakav naziv?

6. Kojega su staleža (oženjeni, neoženjeni, udate, neudate), koje su dobi (djeca, mladići, djevojke, starci) ljudi, koji najviše pjevaju, sviraju, plešu? Da li žena, kad se uda, momak, kad se ženi, prestaju pjevati, svirati i plesati? Smatra li se to iza vjenčanja nedoličnim zbog njihova novog staleža?

7. Da li više pjevaju, sviraju, plešu imućniji ili manje imućni slojevi? Ili u tome nema razlike?

8. Da li više i radije pjevaju, sviraju, plešu muški ili ženske? ili zajedno?

9. Da li se nadarenost za pjevanje, svirku, ples može utvrditi u nekoj obitelji kao nasljedna? Smatra li se to kao posebna vrlina ili pak kao neka mana (pogreška)?

10. Ima li u selu obitelji, o kojima se pripovijeda, da već od davnine znaju dobro pjevati, svirati, plesati? Ima li o tome kakva predaja?

11. Da li u selu drže one, koji znadu dobro pjevati, svirati, plesati, manje vrijednim radnicima ili urednim ljudima? Da li se pjevači, svirači, plesači smatraju posebno nadarenim ljudima ili ne? Da li se o tome štogod pripovijeda? Neka se zapišu imena opće poznatih počimalja (i njihov kratki nacional), dotično prvih pjevača, koji započinju pjevanje (i time daju intonaciju). Neka se zapišu tekstovi i melodije popjevaka, što ih oni znadu.

12. Da li se pjevaču, sviraču, plesaču iskazuje posebna čast, kad on nastupa zbog toga, da zabavi druge; da li mu se ostavlja posebno časno mjesto u društvu, susreću li ga s poštovanjem, ili slično (na pr. »veselniki« za trajanja svadbe u Prigorju kraj Zagreba)?

13. Da li se pjevači, svirači, plesači od vremena na vrijeme moraju pobuđivati na to, da zapjevaju, zasviraju, zaplešu; kako? Kako ih nagovaraju, ako se otimaju pjevanju, sviranju, plesanju? Da li tkogod pjeva, svira, pleše za nagradu u novcu ili u naravi? Kada to čini? Kojom prilikom?

14. Da li se govori od šale, da pjevač, svirač, plesač mora jesti i piti za to, da može bolje pjevati, svirati, plesati? Kako se to kaže za svakoga od njih?

15. Kako se pokazuje odobravanje (priznanje) za lijepo pjevanje, za svirku, za ples? Kakovim se riječima to izražava?

II. O obuci u pjevanju, sviranju, plesanju

16. Da li tko dolazi k pjevaču, k sviraču, k plesaču za to, da nauči njegovu umjetnost? Kako se to naučavanje izvršuje? Da li radi toga odlazi u drugo mjesto?

17. Da li stariji pjevači, svirači, plesači rado uče u svojoj umjetnosti mlađe ljude? Možda je radije skrivaju? Zašto tako rade i kako opravdavaju svoj postupak?

18. Da li se mladi ljudi uče pjevanju, sviranju, plesanju sami, bez prave obuke, samo time, da pjevaju, sviraju, plešu s drugima,

ili da pokušavaju tako raditi? Ili možda nekim čaranjima stječu (ili uklanjaju) sposobnost u pjevanju, sviranju, plesanju (opis tih čaranja)?

19. U koje se doba života počinje učiti pjevanje, sviranje, plesanje?

20. Da li se prigodice ili često sakupljaju mlađi (pa i stariji) ljudi za to, da zajedno pjevaju, sviraju, plešu? Kako se priređuju takovi sastanci? Ima li što posebno na njima? Tko se brine o tome, da se svi obavijeste o mjestu i vremenu takvih sastanaka?

21. Da li se kada pjeva, svira, pleše za natjecanje? Kako se takvo natjecanje zove? Gdje, kada i u kakvim se okolnostima izvršuje natjecanje? Tko je sudac i po čemu rasuđuje pri natjecanju? Dobiva li pobjednik kakvo priznanje ili kakvu nagradu?

III. O vremenu i prilikama, u kojima se izvršuje ili ne izvršuje pjevanje, sviranje, plesanje

22. U koje se doba godine najviše pjeva, svira, pleše? Zašto?

23. Da li je koje doba godine, u kojem se smatra pjevanje, sviranje, plesanje nedostojnim, pa i zabranjenim?

24. Kada se uopće ne pjeva, ne svira, ne pleše (na pr. kad netko u obitelji umre ili se dogodi kakva druga nesreća)? Kako se kaže za onoga, koji ne pjeva, ne svira, ne pleše, jer mu je netko u obitelji umro? (On je u žalosti, u koroti, ...?) Kako dugo to traje? Što se kaže o onome, koji se ogriješi o to?

25. Da li se u vrijeme korote uopće ne pjeva, ne svira, ne pleše? Da li se ipak može dogoditi, da se to smije učiniti?

IV. O čuvanju zdravlja pri pjevanju, sviranju, plesanju

26. Znadu li se bilo kakva zdravstvena pravila (upute), što ih se valja držati pri pjevanju, sviranju, plesanju? U čemu su ta pravila (upute)? Ima li kakav naziv za umor iza duljeg pjevanja, sviranja, plesanja? Kako i što govori o sebi onaj, koji osjeti takav umor?

27. Smatra li se, da pjevanje, sviranje, plesanje služi samo za pobudu veselja? Ili se to smatra zdravim i korisnim? Ili se to katkada smatra škodljivim? Zbog čega?

V. O sastavu pjevačkih zborova

28. Da li se za pjevanje upotrebljava samo naziv »pjevanje«, dotično za izvršivanje pjevanja samo glagol »pjevati«, ili još i drugi nazivi (»ojkati«, »kantati«, ...)?

29. Kako se naziva izvršivanje pjevanja, kako tekst, a kako melodija (arija, glas, napjev, nota, ...)?

30. Da li pjevaju cijele skupine (zborovi) ili pak tri, dvije ili pak samo jedna osoba?

31. Da li su u zborovima ili nekoliko njih zajedno samo osobe istog spola, ili pak muško i žensko zajedno?

32. Da li se u skupinama ili nekoliko njih zajedno pjeva u dvo-, tro-, četveroglasju, ili pak svi zajedno pjevaju jednoglasno?

33. Kako se naziva pjevanje u skupinama (zborovima)? Kako se naziva dvo-, tro-, četveroglasno pjevanje? Kako pak ono, kad pjeva pojedina osoba sama?

34. Da li se pjevač naziva samo tako (pjevač) ili još kako drugačije (»kantadur«, ...)? Da li se pjevačica naziva samo tako (pjevačica) ili i drugačije (»počimalja«, ...)?

35. Da li se pri dvoglasnom i višeglasnom pjevanju razlikuju dionice (sopran, alt, tenor, bas)? Kako ih naziva narod (prvi, drugi glas, ...)? Kako se razlikuju muški i ženski glasovi? Kako se označuje, a kako naziva ta razlika?

36. Da li muškarci pjevaju iste popijevke, koje i ženskinje? Da li se ženske popijevke razlikuju od muških? U čemu je razlika (po glasu, visini glasa, po melodiji, po sadržaju)? Da li češće i radije pjevaju oženjene ili neoženjene osobe bilo da su muškoga ili ženskog roda?

37. Ima li popjevaka, što ih pjevaju osobe samo u određeno doba života, na pr. samo djeca, samo djevojke, samo momci, samo muževi, samo žene, ili pak samo starije osobe? Kako se nazivaju takve popijevke?

VI. O lijepom pjevanju i lijepoj popijevci

38. O kome se kaže, da lijepo pjeva? Da li se pri tome pazi na snagu glasa ili na drugo što (na pr. na duge pjevačke fraze izvedene bez odaha, koje su u velikoj cijeni pri pjevanju crkvenih popjevaka na Hvaru)? O kome se kaže, da pjeva ružno? Po čemu se to rasuđuje? Kakav je glas u većoj cijeni (visok, dubok, ...)?

39. Kako se odaje priznanje za lijepo pjevanje, da li govorom, poklikom, pljeskanjem ili drugačije? Kakve pridjevke daju lijepom pjevanju?

40. S čime se poređuje lijepo pjevanje (pjeva kao slavulj, kao ševa, ...)? Kako se naziva ružno pjevanje (kreštanje, roktanje, ...) i s čime se poređuje?

41. Ima li nazivlja za dinamičko i metronomsko predavanje pri pjevanju? Kako narod naziva ukrašivanje pjevanja (trileri, portamenta, glissanda, ...)? Da li se ukrašivanje mnogo upotrebljava?

42. Ima li pripovijesti, anegdota, uzrečica, zagonetaka, poslovica o lijepom ili ružnom pjevanju? Kada se melodija popijevke smatra lijepom? Kakav poređaj tonova ona sadržava?

43. Da li se upotrebljava ojkanje, posebni način zatezanja zadnjeg sloga i njegovo previjanje u obliku trilera (»rozganje«, ...)? Kako se to naziva? Da li se taj način pjevanja upotrebljava pretežno pri pjevanju pod vedrim nebom? Kako se naziva postepeno prelaženje iz jednog tona u drugi, t. j. portamento?

VII. O sastancima, kod kojih se pjeva, svira, pleše

44. Da li se zbog skupnog pjevanja, sviranja, plesanja pridružuju katkad momci djevojkama, muževi ženama, starci staricama? Da li se to zbiva zbog šale ili zbog drugog razloga? U kakvim prilikama?

45. Da li se na sastancima pjevaju određene popijevke na nečiji nagovor, na ponudu ili se to prepušta samomu pjevaču?

46. Da li se sastanak (zabava, prelo, posijelo, ...) počinje određenim popijevkama i kojima? Ili nema za to nikakvog određena propisa ili običajnog reda?

47. Da li se pjevaju sve popijevke do kraja teksta, ili se pjeva tek nekoliko kitica? Zašto se i kad se popijevka prekida; možda zbog toga, što je preduga, ili jer je dosadna pa zamara, ili slično? Možda se to opravdava kakvom uzrečicom, na pr. »Samo cigani je tjeraju do kraja.«

48. Da li pjevaju radije kratke nego dulje, radije jednostavne nego složenije melodije? Ima li za to kakvih opazaka ili oznaka?

49. Da li narod voli pjevačke družine, zborove? Što o njima drži? Da li mladeži rado dopušta, da u njima sudjeluju? Da li ih podupire novcem? Da li im je naklonjen? Ako ne, zbog čega mu se ne sviđaju: zbog načina pjevanja, izbora popjevaka, ili još zbog čega?

50. Zna li se za kazališno pjevanje? Što o njemu kažu?

51. Pjeva li se u selu mnogo različitih popjevaka? Da li se više tekstova pjeva po istoj melodiji?

VIII. O vrstama popjevaka

52. Kako se nazivaju vrste popjevaka po svom sadržaju, melodiji, po vremenu, zgodi i namjeni izvedbe (svatovske, plesne, obredne, . . .)?

53. U kojim se prigodama pjeva (na pr. kad se uspavljuju djeca, da li se pjevaju popijevke tek za samo uspavljivanje ili i za to, da se zabave? Kako se nazivaju takve popijevke? Tko ih pjeva? Vjeruje li se, da uspavanka može uspavati dijete?), kod ženidbe, zaruka, raznih obreda (jurjevske, ladarice, dodole, uz ivanjski krijes i sl.), naricaljke za mrtvim? — Neka se opiše svaki takav običaj (godišnji, obiteljski), obred, slava; uz naziv samog običaja i tok zbivanja neka se navedu popijevke, svirke, plesovi, ukoliko čine dio zbivanja; neka se iscrpivo zapišu tekstovi i melodije, neka se opiše svaki ples.

44. Da li se pjeva kod nekih skupnih radova (na pr. žetve, berbe, . . .)? Da li pjevaju svi radnici, ili su među njima posebni pjevači, koji sami i ne rade, već svojim pjevanjem održavaju pravilan ritam skupnog rada?

55. Ima li posebnih crkvenih pjevača? Tko ih uči pjevanju? Da li se crkvene popijevke pjevaju samo u crkvi ili i drugdje? Da li se sve crkvene popijevke pjevaju jednoglasno ili višeglasno?

56. Da li započinje pjevanje u crkvi — kad nema orgulja — pojedinac, a drugi prihvaćaju, ili započinju svi pjevači odjednom? Kako se naziva pjevač, koji započinje pjevanje?

57. Koje se crkvene popijevke pjevaju izvan crkve?

58. Da li se pobožne popijevke smatraju jednake crkvenima, pa se i one pjevaju u crkvi?

59. Ima li narodnih popjevaka s crkvenim melodijama? Koje su?

60. Razlikuju li se liturgijske popijevke od drugih crkvenih popjevaka? Razlikuje li uopće narod crkveno pjevanje od liturgijskoga?

61. Ima li popjevaka, uz koje se pleše? Kako ih nazivaju? Što je obični njihov sadržaj? Neka se zapišu zajedno s melodijama.

62. Da li su melodije plesnih popjevaka one iste, što ih i muzikaši sviraju uz ples?

63. Tko pjeva plesne popijevke? Imaju li oni, koji ih mnogo znaju, posebni naziv? Vrijedi li takovo znanje kao nešto posebno?

64. Da li se uz kolo improviziraju tekstovi popjevaka? Kako se takve popijevke nazivaju? Neka se zapiše, koliko je moguće više njih, ali zajedno s melodijama.

65. Da li se popijevka katkada upotrebljava za to, da se njome netko doziva? Kada?

66. Upotrebljava li se katkada popijevka kao signal, na pr. kad čuješ, da ja pjevam određenu popijevku, dođi k meni, itd.?

67. Da li se pjevaju popijevke u obliku odgovaranja na većem razmaku? (A pjeva na jednom, B na drugom brijegu.) Postoji li za takvo pjevanje i za takve popijevke poseban naziv?

68. Da li se nariče za pokojnikom u posebnim popijevkama? Kako se naziva takvo naricanje za pokojnikom?

69. Smatra li se naricanje za mrtvim da je pjevanje ili ne?

70. Kako se naziva žena, koja nariče za pokojnikom? Da li se ona za to najmi uz nagradu?

71. Da li katkada nariču i muškarci?

72. Da li se naricanje dijeli u kitice i kako?

73. Da li su naricaljke posebne popijevke, koje se vazda jednako upotrebljavaju? Ili ih narikuša izmišlja nad pokojnikom, na grobu ili na pogrebu?

74. Da li nariču različito majka, sestra, strina, ujna itd., ili sve one nariču istim popijevkama?

75. Da li žene nariču, ako pokojnik i nije njihov rod? Kako u tome slučaju nariču?

76. Da li se katkada nariče za šalu? Kako?

*

77. Imaju li sve naricaljke jednaku melodiju, ili su njihove melodije različne?

78. Da li se naricanje razlikuje od pjevanja i po čemu se razlikuje? Neka se zapišu sve takve popijevke s melodijama.

79. Da li se pjevaju popijevke uz svirku bilo kakvog instrumenta? Imaju li takove popijevke posebni svoj naziv? Neka se zapišu zajedno s instrumentalnom pratnjom.

80. Na kakvim se narodnim instrumentima svira pratnja? Da li se uza to i pleše?

81. Da li se pjevaju popijevke uz gusle? Kakve su to popijevke? Tko ih pjeva? Jesu li to domaće popijevke?

82. Ima li pjesama, koje se samo govore (recitiraju), a ne pjevaju (dječje brojalice, zagonetke, gatke, ...)?

83. Poznaju li koju popijevku s tužnom melodijom, pa se ona ipak pjeva kod veselih zabava?

84. Da li se oštro luče tužne i vesele popijevke?

85. Da li se vjeruje, da pjevanje i svirku podupire kakva viša sila?

IX. O postanku i prenošenju popjevaka, svirke, plesova

86. Da li u selu nastaju popijevke, svirka, plesovi još danas? Tko sam sastavlja tekstove i ishitruje melodije popjevaka i zbog čega? Kako prelaze među široke slojeve naroda? Zna li se njihov stvaralac?

87. Da li se smatra sposobnost za sastavljanje novih popjevaka, svirke, plesova, kao i sposobnost njihove obradbe posebnom vrlinom, vještinom ili darovitošću?

88. Da li se takove nove popijevke, svirke i plesovi dugo sačuvaju ili ih zaboravljaju brzo?

89. Da li se te nove popijevke, svirke, plesovi mijenjaju? Ili se izvode nepromijenjeno? Izvodi li ih svatko jednako?

90. Da li se prošire na daleko? Navedite nekoliko primjera! Da li se to događa odmah po njihovu postanku iil tek poslije?

91. Da li nove popijevke, svirke, plesovi istiskuju starije? Da li se prenose iz starijih popjevaka, sviraka, plesova elementi (melodija, njezini dijelovi, način pokretanja...) u nove? Da li se događa, da se novi tekstovi pjevaju u melodijama starijih popjevaka, kojima se zaboravio tekst?

92. Da li se zna štogod o popijevkama, o svirci i o plesovima, koji su bili uobičajeni nekada, a sada se više ne pjevaju, ne sviraju, ne plešu? Koje su to popijevke, koje su to svirke, koji su to plesovi? Kada su nestali i zašto?

93. Da li ima popjevaka, svirke i plesova, što su prema starijim uzorcima prekrojeni? U čemu se jedne od drugih razlikuju?

94. Da li se je — koliko se može znati — obnovila već posve zaboravljena popijevka, zaboravljena svirka, zaboravljeni ples? Kada se to dogodilo?

95. Da li pjevači, svirači, plesači umeću u popijevke, svirke, plesove kakve osobitosti, a da takvi umeci nemaju prave logičke veze s tekstom, s melodijom, s plesom? Kakvi su to umeci? Da li se umeću na mjestu stanke (pauze)?

96. Da li ima popjevaka s određenim uvodnim riječima (usklicima), koje i ne spadaju u tekst popijevke (na pr. ej, oj, i sl.)?

97. Da li se kod nekih popjevaka dodaju iza pojedinih stihova ili na koncu popijevke određeni usklici ili riječice, koje su bez veze sa samim tekstom popijevke?

98. Da li je kod popjevaka uobičajen refren (pripjev)? Ima li kakva veza između pripjeva i ostalog teksta? Je li pripjev dometnut samo površno, pak bi i bez njega bio tekst popijevke razumljiv? Da li se pripjev sastoji samo od zvučnih slogova ili pojedinih riječi bez značenja (nina nena, ojana, ...)? Kako se nazivaju takvi slogovi i njihovo pjevanje (tarankanje...?) Kakav je naziv za refren?

99. Tko obično prenosi gradske (umjetničke) ili tuđe popivijeke, svirke, plesove u selo (vojnici, radnici, cigani, putnici, ... pjevačka društva, škola...)? Kako prelaze među široke slojeve naroda?

100. Da li puk rado prima gradske popijevke, gradsku svirku, plesove? Ako ih usvaja, zbog čega se to događa? Da li zbog njihove ljepote, ili zbog mode, ili zbog kojega drugog razloga?

101. Da li puk preudešava gradske (umjetničke) popijevke, svirke i plesove? Nastoji li ih prilagoditi svojem glazbenom izražavanju? Zašto to radi i kako naziva taj rad?

102. Da li znaju u selu popjevaka, svirke, plesova, koje se ne smatraju domaćima? Da li ih razlikuju od domaćih? Kako ih nazivaju?

103. Ima li popjevaka, svirke, plesova sastavljenih od domaćih i tuđih? Kako se takva smjesa naziva i od čega sastoji?

104. Ima li slučajeva, da narod pjeva u drugom narječju od onoga, kojim govori u običnom životu? Odakle ta razlika? Kako je tumači sam narod?

105. Da li se pjevaju popijevke tuđih jezika (njemačke, talijanske, mađarske, turske, slovenske)? Tko tako pjeva i zbog čega? Koje su to popijevke?

106. Da li se prevode ili prerađuju tuđe popijevke u hrvatski jezik, pa onda pjevaju? Da li se to često događa i zbog čega?

107. Kako se nazivaju domaće popijevke za razliku od tuđih, kako pak prevedene, kako prerađene?

108. Da li narod prevedene i prerađene popijevke pjeva po tuđoj melodiji ili po domaćim melodijama?

109. Ima li tekstova popjevaka, u kojima se izmjenjuju hrvatske rečenice s jezikom tuđim (makaronske pjesme)? Kako se naziva takva mješavina? Da li se takova mješavina nalazi samo u refrenu ili i drugdje? Razumije li narod ili pjevač te tuđe rečenice?

X. O grlu, sluhu, tonovima

110. Kako se naziva grlo, glasilnice i drugi organi, koji su pri pjevanju djelatni? Kako se naziva sam glas (ton, zvuk, ...)?

111. Kako se zove sluh, njegove odlike (na pr. tanak, fin, ...)?

112. Kako naziva narod pojedine glasove, osobito vokale? Da li ih pjeva čisto, ili stapa po dva i po tri zajedno, ili zamjenjuje jedan s drugim, ili ih pjevajući izgovara tako, kao da pjeva vokal (ili poluvokal), koji se ne govori? Kako se naziva takvo pjevanje s nejasnom vokalizacijom, s nejasnim izgovorom vokala? Da li se dometanje poluvokala zapaža kod određene skupine konsonanata (na pr. između n-č, ili č-n, ili p-l i sl.)? Da li se dometanjem poluvokala omogućuje u pjevanju izgovor tako zvanoga vokalnog r (na pr. sm-rt, p-rst, d-rvo i sl.)?

113. Ima li osjećaja za boju tona (timbar)? Kako se ona naziva, kako se naziva podobnost glasa, da može dati boju? Što se o tome kaže (na pr. netko pjeva tamno, oštro, jasno, mekano i dr.)?

114. Kako se nazivaju pojedine odlike čovječjega glasa (tanak, krupan glas itd.)?

115. Da li se prigodice pjeva što životinjama? Kada i zbog čega to biva? Kako se naziva takvo pjevuljenje (ev. fićukanje, ...), kojim se vabe ili tjeraju životinje?

116. Da li se govori i o životinjama, da pjevaju, sviraju, plešu? Nabrojite takve životinje i navedite nazive za njihovo pjevanje, sviranje, plesanje (medvjed pleše, pijetao kukuriče, vuk zavija itd.).

XI. O glazbenim instrumentima

a) *Općenito*

117. Koje se vrste glazbenih instrumenata upotrebljavaju (gusle, lirica, tambure, svirale, dvojnice, sopile, diple, gajde, dude itd.)? Koji se instrument najviše cijeni?

118. Tko se bavi izrađivanjem takvih instrumenata?

119. Ako se glazbeni instrumenti u selu ne izrađuju, odakle se dobavljaju, iz drugih sela, kojih? Ili iz grada? Ili se nabavljaju na sajmovima, proštenjima?

120. Kako se nazivaju majstori, koji izrađuju glazbene instrumente (tamburari, žveglari, ...)?

121. Da li se u kojoj obitelji već od starine bave izrađivanjem instrumenata? Priča li se o takvoj obitelji i o njenim članovima kakva anegdota?

122. Uživa li majstor, koji izrađuje instrumente, ugled? Da li se on time obrtimice bavi (kao kućnim obrtom)? Što se govori o tome njegovu radu?

123. Kako se nazivaju svirači na pojedinim instrumentima (guslari, tamburaši, liričari, svirači, sopci, diplaši, gajdaši, dudaši, ...)? Što su oni po zanimanju? Da li žensko čeljade svira? Kako se ono onda naziva?

124. Koji su najpoznatiji i najpriznatiji svirači u prošlosti i sadašnjosti? Njihova imena, kratki nacional.

125. Da li se u kojoj obitelji već od starine bave svirkom, pa u njoj ima dobrih svirača već kroz nekoliko pokoljenja? Priča li se o takvoj obitelji (i o njenim članovima) kakva anegdota?

126. Uživa li majstor svirač ugled u svome selu, ili u bližoj i daljoj okolici? Svira li on kod raznih obiteljskih slava po narudžbi, pa i za plaću? Ili samo sebi i svojima za zabavu, pa i susjedima za zabavu? Da li je svirač u isti mah i pjevač?

127. Kakvi glazbeni instrumenti služe djeci kao igračke? Kakve instrumente djeca sama izrađuju (za sebe ili za mlađu braću svoju)? Da li u proljeće dječaci od kore svježe šibe, u ljeti od lista bundeve, od pera, od slamčice... izrađuju sviraljke? Kako ih nazivaju?

b) O *guslama*

128. Kako se nazivaju pojedini dijelovi gusala i gudala (varjača, vrat, glava, struna, itd.)?

129. Od kakve se građe i kako se izrađuju gusle i dijelovi? Kakvim alatom?

130. Kako se zove sviranje na guslama? Kako se nazivaju razni načini svirke na guslama (legato, staccato, vibrato,...)? Čime se mažu strune? Kako guslar udešava strunu (ili 2 strune) prije guslanja? Kako i gdje dobavlja strunu? Kako je priprema za zapinjanje na gusle i na gudalo?

131. Kako guslar čuva gusle (i gudalo) od oštećenja i drugoga kvara?

c) O *lirici*

132. Kako se nazivaju pojedini dijelovi lirice i gudala?

133. Od kakve se građe i kako se izrađuje lirica i dijelovi? Kakvim alatom?

134. Kako se zove sviranje na lirici (na liru se zvoni, udara,...)? Kako se nazivaju različiti načini svirke na lirici (legato, staccato, vibrato,...)? Čime se maže struna na gudalu? Kako liričar udešava žice prije sviranja? Kako i gdje dobavlja žice za liricu i strunu za gudalo? Kako ih priprema prije zapinjanja?

135. Kako liričar čuva liricu (i gudalo) od oštećenja i drugoga kvara?

d) O *tamburama*

136. Kako se nazivaju pojedine vrste tambura (samica, dangubica, bisernica, bugarija, brač, saz, šargija, berde)? Koje se vrste upotrebljavaju kao solistički instrumenti, a koje samo u tamburaškom zboru?

137. Kako se nazivaju pojedini dijelovi tambure?

138. Od kakve se građe i kako se izrađuju tambure i njihovi dijelovi? Kakvim alatom?

139. Kako se zove sviranje na tamburi (trzanje, udaranje,...)? Kako se nazivaju različiti načini svirke na tamburi? Kako se udešavaju žice prije sviranja? Kako i gdje se dobavljaju žice za tamburu? Da li se trzalica kupuje gotova ili je tamburaš sam izrezuje (od čega, na koji način,...)?

140. Kako tamburaš čuva tamburu (i trzalicu) od oštećenja i drugoga kvara?

e) O *sviraljkama*

141. Kakove se sviraljke upotrebljavaju (jedinke, dvojnice, vidulice, ćurlik, sviralo,...)?

142. Kako se zovu pojedini dijelovi svirale jedinke? Kako pojedini dijelovi dvojnica (glavna cijev duž sviraljke, zapor [čep] na pisku, labium [rupa glasnica], rupice za prebiranje, vrste ukrasa,...)?

143. Od kakve se građe i kako izrađuju svirale jedinke i dvojnice? Kakvim alatom?

144. Kako se zove sviranje na jedinki, na dvojnicama (ćurlikanje,...)? Kako se zovu pojedini načini sviranja (na malu ili na veliku paru, ...)? Kako se uči predušivanje?

145. Kako svirač čuva svoju sviralu jedinku, dvojnice od oštećenja i drugoga kvara?

f) O *diplama*

146. Kako se zovu pojedini dijelovi dipala (bez mješine ili s mješinom)?

147. Od kakve se građe i kako se izrađuju diple, njihovi dijelovi i mješina? Kakvim alatom?

148. Kako se naziva sviranje na diple bez mješine i s njome. Kako se nazivaju pojedini načini sviranja i kako se izvode (naročito brzi staccato)? Kako se uči predušivanje?

149. Da li diplač sam izrađuje piskove za diple? Od kakve građe? Kakvim alatom? Zna li on sam učiniti kožu za mješinu? Kako to radi?

150. Kako diplač čuva svoje diple bez mješine ili s njome od oštećenja i drugoga kvara?

g) O *gajdama i dudama*

151. Kako se nazivaju pojedini dijelovi gajda, duda?

152. Od kakve se građe i kako se izrađuju gajde, dude, njihovi dijelovi, i mješina? Kakvim alatom?

153. Kako se naziva sviranje na gajde, dude? Kako se nazivaju pojedini načini sviranja i kako se izvode (osobito brzi staccato)?

154. Da li gajdaš, dudaš zna sam izrezati piskove? Od kakve građe? Kakvim alatom? Zna li on sam učiniti kožu za mješinu? Kako to radi? Kako čuva gajde, dude od oštećenja i drugoga kvara?

h) O *sopilama*

155. Kako se nazivaju vrste sopila (vela, mala, roženice, ...)?

156. Kako se nazivaju pojedini dijelovi sopila (pisak, špulet, prebiralnica, krilo, ...)?

157. Od kakve se građe i kako se izrađuju sopile? Kakvim alatom?

158. Kako se naziva sviranje na sopilama? Kako se nazivaju pojedini načini sviranja? Kako se uči predušivanje?

159. Da li jedan sopac prigodice sam svira ili vazda nastupaju po dva sopca?

160. Da li sopac sam izrađuje piskove za sopile? Od kakve građe? Kakvim alatom?

161. Kako sopac čuva sopile od oštećenja i drugoga kvara?

XII. O sviranju

162. Da li stariji svirači uče mlađe u sviranju? Dobivaju li za to kakvu nagradu?

163. Da li se svaki svirač sam vježba odjeljito, t. j. tako da ga nitko ne sluša, naročito prije svojih nastupa? Da li se razlikuje svirka (skladba), koju izvodi muško, od one, koju izvodi žensko? Postoje li skladbe, koje smiju svirati samo djeca, samo mladići, samo muževi?

164. Kako se sastavljaju skupine svirača, koji skupa sviraju? Kako se naziva takva skupina (tamburaški zbor, »veselniki«, »muzikaši«, ...)?

165. Gdje, kada i kako se takve skupine vježbaju u zajedničkom sviranju?

166. Koji glazbeni instrumenti redovno zajedno sviraju?

167. U kakvim prilikama svira pojedinac? Da li ga treba nagovarati, da zasvira? Da li on rado i često svira? Ima li obiteljskih, dotično seoskih svečanosti, pri kojima on redovno (i besplatno?) svira?

168. Da li su u novije vrijeme uneseni strani novi instrumenti, naročito usna harmonika i harmonika rastegača? Tko je to unio i kada?

169. Da li se na starijim oblicima narodnih glazbenih instrumenata sviraju novije unesene (plesne) kompozicije? Da li na pr. tamburaški zborovi vježbaju i izvode moderne plesove, kako su ih naučili u gradu?

170. Da li se te unesene skladbe rado slušaju?

171. Po čemu narod raspoznaje razliku u izvedenoj svirci? Da li je svaka melodija, što se izvodi na sviralama, diplama, gajdama, sopilama..., poznata svakome po tome, što je to melodija običajne popijevke? Da li se i po toj popijevci naziva? Da li se ista melodija može izvesti na raznim instrumentima? Po čemu se rasuđuje, da li je svirka lijepa ili ružna?

172. Kako naziva narod, a kako svirači trilere i ostale ukrase u sviranim melodijama?

173. Da li se svirka bez pjevanja izvodi redovno kao pratnja plesanju kola i drugih plesova?

174. Jesu li svirači, koji redovno sviraju uz ples, za to najmljeni i plaćeni? Tko ih naima i plaća?

175. Ima li priča, zagonetaka, uzrečica, poslovica o sviračima i o njihovoj svirci?

176. Kako se zovu sve vrste plesa, koji se izvođe uz svirku? Neka se zapišu melodije tih plesova.

177. Kako se izvođe pojedine vrste plesova? Neka se zapišu koraci i pokreti tijela plesačeva, a i pokretanje čitave skupine plesača (kola) za svaku vrstu plesa.

178. Ima li svirke, koja se izvodi bez pjevanja i bez plesa? Kako se takva svirka naziva (davorija, ...)? Kada se izvodi i tko je izvodi?

179. Ima li plesova (kola), koja se izvode bez ikakve pratnje? Kako se takvi plesovi nazivaju? Neka se zapišu koraci i pokreti tijela plesača, a i pokretanje čitave skupine plesača (kola) za svaku vrstu plesa.

180. Da li se bilo kakvom svirkom katkada isprać̆a sprovod pokojnika do groba? Da li se kada nad grobom svira? Kako se takva svirka zove? Tko je i na kakvim instrumentima izvodi?

181. Da li se svira ili fićuka životinjama i koju svrhu ima to? Da li pastir na svoj rog, gdje se to još upotrebljava, svira samo bilo koji ton kao signal, ili izvodi kakvu melodiju?

182. Da li se razlikuju načini zvonjenja s crkvenog tornja? Tko izvodi posebne načine zvonjenja? Kako se ti načini nazivaju (kampananje, protiv tuče, ...)?
